

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Veronika Richterová, DiS.

Pěstounství a partnerské vztahy pěstounů

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

Bc. Veronika Richterová, Dis.

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, Mgr. Haně Šlechtové, Ph.D., za cenné rady, které pomohly při tvorbě diplomové práce.

Můj dík patří také všem respondentům, kteří ochotně pomáhali při zpracování výzkumu. Nemohu opomenout ani mého partnera, který je mi vždy velkou oporou, stejně jako moje rodina.

OBSAH

ÚVOD.....	6
KONCEPTUÁLNÍ ČÁST	9
1 Rodina.....	9
1.1 Role ženy – matky v rodině.....	11
1.2 Role muže – otce v rodině	12
1.3 Rodičovství, pěstounské rodičovství	13
2 Náhradní rodinná péče	16
2.1 Náhradní rodinná péče očima historie	16
2.2 Náhradní rodinná péče dnes	18
2.3 Náhradní rodinná péče z pohledu sociologie rodiny	18
2.4 Legislativní a právní ukotvení náhradní rodinné péče	19
2.5 Formy náhradní rodinné péče v České republice	20
2.5.1 Osvojení	20
2.5.2 Poručenství s osobní péčí	21
2.5.3 Hostitelská péče	21
2.5.4 Pěstounská péče	22
3 Pěstounství.....	25
3.1 Motivace pro výkon pěstounské péče.....	25
3.2 Zprostředkování pěstounské péče.....	27
3.3 Možné problémové situace v procesu zprostředkování a přípravy	29
3.4 Práva a povinnosti pěstounů	31
3.5 Ukončení pěstounské péče	32
4 Partnerské vztahy pěstounů	34
4.1 Krizové momenty a jejich předcházení	35
4.1.1 Kontakt dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou	35

4.1.2	Okolí pěstounského páru.....	36
4.1.3	Výchovné problémy dětí.....	37
	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	39
5	Výzkum.....	39
5.1	Cíl výzkumu a výzkumná otázka.....	39
5.2	Popis použité metody.....	39
5.3	Popis výzkumného souboru.....	40
5.4	Způsob zpracování dat.....	40
5.5	Výsledky.....	41
5.5.1	Motivace k pěstounství.....	41
5.5.2	Proces rozhodování z hlediska rolí partnerů.....	42
5.5.3	Prvky posilující partnerský vztah pěstounů.....	45
5.5.4	Partnerská nedorozumění vznikající v souvislosti s pěstounstvím.....	46
5.6	Shrnutí.....	49
	ZÁVĚR.....	51
	BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM.....	53

ÚVOD

„Jak je možné, že některým rodičům jsou děti odebírány?“ „Oni se o ně nechtějí starat?“ „Nedovedu si to představit.“ Slýchávám často při kontaktu s lidmi v rámci své profese sociální pracovnice v sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi. Příběh takové rodiny může vypadat třeba takto:

Spolupráce s rodinou (matka 46 let, otec 63 let, děti 16, 15, 10 a 6 let) započala s jasnou zakázkou a stanovenými cíli, které se měly věnovat především zvyšování rodičovských kompetencí v oblasti komunikace se školou, kterou děti navštěvovaly a taktéž s pomocí se školní přípravou dětí. Dalším cílem byla stabilizace dluhů, s tím souviselo též nalezení vhodného zaměstnání pro maminku, která byla za nedostavení se na sjednanou schůzku na úřad práce sankčně vyřazena, tatínek v době začátku spolupráce zaměstnaný byl. Maminka již na počátku holdovala pravidelnému požívání alkoholu, proto orgán sociálně-právní ochrany dětí žádal též neohlášené testování maminky na alkohol, které v té době bylo povoleno.

Na samém počátku spolupráce jsme se s maminkou věnovaly nejprve rychlé stabilizaci dluhů, aby dále nerostly penále. Podařilo se nám dát dohromady veškerý seznam věřitelů a následně je obvolat. Jako zázrakem všichni přistoupili na splátkový kalendář a to tak, aby to mamince dětí velmi nezasahovalo do rodinného rozpočtu. Měsíčně se mělo v tu dobu jednat o částku 1000,-. Rodiče dětí též dlužili peníze ve škole, a to za obědy a za školní fond, toto se podařilo ve velmi krátké době dát do pořádku. Dluhy, které však již byly vymáhány exekučně, nezačali rodiče vůbec splácet, se slovy, že na to nemají. Od dětí jsem se později dozvěděla, že si však rodiče pravidelně kupují alkohol a taktéž cigarety.

V oblasti hledání práce jsem maminku často motivovala k pravidelné kontrole inzercí, např. v obchodě, následně jsem jí nabídky práce vozila na sjednané návštěvy v jejich domě a poradila jí, jak jednat s možnými zaměstnavateli po telefonu, když se bude na nabídky ozývat. Po neúspěšných pokusech, jsem společně s maminkou natrénovala pracovní pohovor a opět jsem jí dovezla další nabídky práce. Bohužel maminka na pracovní nabídky buď nezavolala vůbec, nebo s lidmi jednala tak, že bylo patrné, že o žádné zaměstnání nestojí. Při schůzkách jsme potom společně domlouvaly osobní pracovní pohovory, na které jsem maminku též doprovázela. Po společném sepsání životopisu se nám podařilo domluvit nástup na pozici uklízečky v místní

nemocnici, avšak tam maminka i přes mou velkou motivaci nenastoupila. Hledání zaměstnání jsme se věnovaly po celou dobu naší spolupráce, avšak bez výsledku. Po uběhnutí doby sankčního vyřazení z úřadu práce, se na úřad práce maminka opět přihlásila, ale ani ten nebyl v hledání zaměstnání úspěšný. Po opětovném nedostavení se na sjednanou schůzku, byla maminka z ÚP opět vyřazena.

V domácnosti chyběly základní potraviny, došlo k odpojení elektřiny, proto rodina v kuchyni přitápěla troubou. V této místnosti se potom zdržovali všichni členové. Dům, ve kterém rodina bydlela, se skládal ze dvou místností a kuchyně. V dětském pokoji spaly všechny děti, rodiče spali v obývacím pokoji.

Společně s maminkou jsem navštívila základní školu dvou dětí a s třídní učitelkou jsme probíraly prospěch a chování dětí. Maminka dostala jasné instrukce, jak se s dětmi učit, avšak jak se ukázalo, ani jeden z rodičů nedodržel doporučení učitelů, proto jsem vždy část návštěvy následně věnovala společné přípravě dětí do školy, které se zúčastnili i rodiče, a tím se je snažila naučit, jak školní přípravu s dětmi provádět. Starší syn, který již dvakrát propadl, podal ve spolupráci s třídní učitelkou přihlášky na dva učební obory, na jeden z nich se dostal. Stejně byla též návštěva praktické školy, do které chodila nejstarší dcera, a ve které maminka nikdy nebyla ani na třídní schůzce. Společně s maminkou jsme navštívily Vánoční besídku této školy, na které vystupovala i nejstarší dcera. Nadšení, které dcera projevila po tom, co nás zahlédla, bylo nádherné, avšak maminka tuto radost nesdílela a stále se ptala, kdy už besídka skončí, aby mohla jet domů. Jelikož byla nejstarší dcera v posledním ročníku základní školy, bylo třeba si vybrat obor, který půjde dále studovat, o toto však maminka vůbec neměla zájem, proto vše dojednala její třídní učitelka. Od naší společné návštěvy obou škol, se rodiče znovu o průběh studia svých dětí vůbec nezajímali.

Během spolupráce začaly vyvstávat další neřešené oblasti v rodině, a sice nulová zajištěnost lékařské péče jak dětí, tak obou rodičů. Po neúspěšné motivaci ke kontaktu lékařů, jsem rodinu k lékařům objednávala já v rámci společné schůzky (gynekolog pro nejstarší dceru, oční, zubař, sono, ultrazvuk, psychiatr pro maminku), avšak rodiče nedokázali zajistit dostavení se na tyto sjednané návštěvy. Z důvodu potřeby lékařské péče, jsem začala rodiče s dětmi na domluvené návštěvy doprovázet.

Během spolupráce si orgán sociálně-právní ochrany dětí několikrát žádal zprávu, ve které jsem zdůrazňovala velmi neuspokojivou situaci dětí, dokonce 2x jsem jej informovala s domněnkou, že jsou děti dle §6, zákona 359/1999 sb. O sociálně-právní ochraně dětí v ohrožení. Zásah z jejich strany se ale nekonal.

Vzhledem k nevyhovujícím bytovým podmínkám jsme si s rodiči nastavili další cíl - nalezení vhodnějšího bydlení. Rodičům jsem na sjednané schůzky pravidelně vozila nejnovější možné pronájmy, avšak rodiče ani nekontaktovali pronajímatele a stále setrvali v té samé situaci. Sami se svou situací řešit nesnažili. Po tom, co jsme pronajímatele kontaktovali spolu, jsme zjistili, že počáteční náklady na přestěhování jsou velmi vysoké a rodina nedisponuje v podstatě žádnými finančními prostředky.

Zásadní zlom nastává tehdy, kdy mi rodiče sdělují, že pro neplacení nájemného dostali od pronajímatele domu výpověď. O tomto okamžitě informovali i orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jelikož rodiče s dětmi neměli kam jít, byly všechny čtyři děti na jejich žádost umístěny do Klokánku na tři měsíce. Během tří měsíců se rodiče snažili najít bydlení a práci, byla jsem jim v tom nápomocná jako doposud, ale bohužel se to nepodařilo. Děti byly následně svěřeny do pěstounské péče.

V méně častých případech, naštěstí, může situace vygradovat a dojde k umístění dětí mimo rodinu, například do pěstounské péče. O tom, co pěstounské rodiče vede k rozhodnutí přijmout do své rodiny nové dítě, jak probíhá proces rozhodování z hlediska rolí, co posiluje jejich partnerský vztah a co jej naopak ohrožuje, zkoumám ve své diplomové práci s názvem Pěstounství a partnerské vztahy pěstounů. Cílem diplomové práce je zjistit, zda a jak je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů, jak pěstounská péče ovlivňuje partnerský vztah, v čem jej posiluje, kdy vznikají nedorozumění a jak je partneři řeší.

Práce je rozdělena na konceptuální část a výzkumnou část. Konceptuální část jsem dále rozdělila na čtyři kapitoly, kterými jsou rodina, náhradní rodinná péče, pěstounství a partnerské vztahy pěstounů. V rámci konceptuální části se čtenář seznámí s teoretickým základem tématu čerpaným z odborné literatury.

V části výzkumné formuluji výzkumnou otázku - Je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů? Jak? Posiluje pěstounská péče partnerský vztah? Řeší pěstounské páry nějaká nedorozumění, a jak? Vzhledem k tématu jsem vybrala kvalitativní výzkum, při jeho realizaci jsem čerpala z Miovského (2006). Dále popisuji výzkumnou metodu, což je polostrukturovaný rozhovor. Věnuji se také popisu výzkumného vzorku, samotnému sběru dat a konečně výsledkům výzkumu, jež zakončuji jeho shrnutím.

KONCEPTUÁLNÍ ČÁST

1 Rodina

Vývoj rodiny jako instituce můžeme dle Radimské (2003) rozdělit do tří fází. V první fázi plnila rodina zejména funkci zprostředkování ekonomických statků, přičemž zájem jednotlivce byl podřazen zájmu celé rodiny. Tato fáze trvala zhruba do konce 19. století a rodinu zde považujeme za tradiční. Od této doby pak uvažujeme o rodině v moderním pojetí, kde se klade důraz na osobní vztahy. Moderní rodinu můžeme ještě rozdělit do dvou období, z nichž každé je charakterizováno mírnými odlišnostmi. Takováto rodina v období od 1. světové války do 60. let se pak nazývá nukleární, podstatou manželství je láska a porozumění, panuje zde silná dělba práce mezi mužem a ženou, kteří navozují pocit štěstí jeden druhému a svým dětem garantují výchovu s morálními zásadami a vzory. Moderní rodina je od 60. let charakterizována ještě větší křehkostí vztahů, logika lásky je nadřazena všem ostatním funkcím, důraz je kladen na emoce, milující vztah manželů a věnování pozornosti dětem. Zájem individua je zde nadřazen zájmu rodiny, s čímž se pojí množství rozvodů a ztráta otcovské autority. Ženy vstupují do zaměstnání, rodičovské role se více zrovnoprávňují a mísí, rodina je prostředkem pro individualizaci jejích členů. (Radimská, 2003, s. 676)

Rodina je považována za nejstarší společenskou instituci, jejímž cílem je kromě plnění základních funkcí také vytvářet a formovat vztahy, postoje, hodnoty, získávat základy etiky a životní postoje pro budoucnost. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 202). Pro mnoho autorů je v rodině zásadní osoba dítěte, a proto ji ve svých definicích také často zmiňují. Jedna z definic je, že rodina je modelem společnosti, se kterým se dítě setkává jako první, a který poskytuje všem svým členům domov. Jiná pojímá rodinu jako pojítko mezi společností a jedincem. Pro dítě je rodina prostředím, ve kterém dostává a vytváří si základy svého chápání světa. Komplexnější definicí je popis rodiny jako malé společenské skupiny, jejímž základem je manželství, pokrevní příbuzenství nebo obdobné vztahy, na jejichž základě lidé fungují ve společné domácnosti, poskytují si vzájemnou pomoc s ohledem na morální odpovědnost. Nejaktuálnější pojetí rodiny je, že rodina je domovem, kde žijí lidé, kteří si vzájemně „patří“. Rodina je pak místem hlubokých a trvalých citových vztahů. (Matějček, 1999, s. 53 – 56)

Mezi základní funkce rodiny řadíme následující tři:

- Biologickou funkci
- Ekonomickou funkci
- Výchovnou funkci

Biologická funkce zajišťuje život jako takový, ekonomická funkce se stará o materiální zázemí členů rodiny a výchovná funkce je směřována ke správnému vývoji dětí.

Rodinu dále můžeme dle Dvořáčka (2009, s. 118) rozdělit na funkční, problémovou, dysfunkční a afunkční. Funkční rodina je schopna zajistit řádné plnění povinností a přispívá k vývoji dítěte. Problémová rodina má v určitých směrech značné mezery, které mají vliv na její fungování. Dysfunkční rodina je charakterizována takovými problémy, které je potřeba řešit v součinnosti s různými institucemi. Poslední, afunkční rodina, neplní své funkce, čímž ohrožuje život dětí a je zde nutný zásah autorit, které přebírají kontrolu nad jednotlivými členy rodiny. Jiné rozlišení je na rodinu úplnou, neúplnou a smíšenou. První kategorii tvoří děti a oba rodiče, v druhé kategorii postrádá rodina jednoho z rodičů a třetí kategorii tvoří lidé, kteří spolu sdílí domácnost, ale nemusí se jednat o pokrevní příbuzenství. (Dvořáček, 2009, s. 119 – 120)

Jestliže má z dítěte vyrůst zdravý jedinec, mělo by od samého počátku vyrůstat v rodině, či v zařízeních, které rodinu nahrazují tak, aby byly uspokojovány potřeby biologické, stejně jako potřeby psychické, mezi které v různých fázích dospívání dítěte řadíme potřebu stimulace, tzn. nabízení kvalitních podnětů důležitých pro rozvoj, dále potřebu smysluplného světa, tzn. poznávání a získávání zkušeností, zpracování těchto poznatků, osvojení učení a společenského chování. Potřeba životní jistoty zavazuje rodiče k zajištění pocitu bezpečí, na jehož základě může dítě aktivně poznávat, pracovat a zapojit se do společnosti. Potřeba pozitivní identity znamená přijetí sám sebe. Potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy, která umožňuje dítěti překonávat budoucí životní krize. (Matějček, 1999, s. 56)

Všechny výše zmíněné potřeby je nutné naplňovat dlouhodobě, protože pouze pak se vyhneme psychické deprivaci dětí, která pramení právě z raných fází vývoje. (Matějček, 1999, s. 56)

Teorie rodiny podle E. Durkheima

E. Durkheim se zabývá sociologickým pojetím rodiny a snaží se najít odpovědi na otázky dnešní neutěšené situace rodiny, která je převážně v krizi. Shledává tak, že rodina má již více než století podobné rysy a problémy, které souvisí jednak

s „privatizací“ rodiny a jejím stažením do soukromí spolu s akcentováním vztahů uvnitř ní a jednak se „socializací“, a tedy zvyšující se mírou zásahu státu do rodiny. Zásadním problémem pro Durkheima je, že narůstá rodinný individualismus, členové rodiny se vymaňují z rodinných vztahů, důraz je kladen na odlišnost, která však do rodin přináší chaos a je tím znemožněno zakotvení v sociálních normách. (Radimská, 2003, s. 670 – 671)

Teorie rodiny podle Bergera a Kellnera

Autoři chápou rodinu jako sociální závazek, který vytváří svým členům jistý řád a pořádek, v němž život nabývá smysl. Svět, který nás obklopuje je sociálně konstruován a každá společnost vnímá realitu jinak, každý jedinec má tedy na život intersubjektivní pohled, který sdílí s ostatními. Tento pohled je brán zcela samozřejmě a pomáhá člověku definovat svůj svět. Do reality člověka však vstupují problémy, a proto je potřeba danou realitu ověřovat a potvrzovat, což děláme pomocí konverzace s osobami blízkými. A právě toto je pro manželství a rodinu zásadní a důležité. Členové této instituce jsou nuceni neustále redefinovat své identity a konstrukty s ostatními členy, což vede k harmonizaci vztahu, posílení a stabilizaci společné reality, ale i osobní identity. Dle autorů je tedy rodina jediným místem, kde se může individuum svobodně realizovat bez podřízení velkým institucím, a proto rodina nabývá stále většího významu. (Berger, Kellner, 1964, s. 1 – 11)

1.1 Role ženy – matky v rodině

Jak zmiňuje Radimská (2003), vědecká kariéra Francoise de Singlyho se od samého začátku ubírala cestou zkoumání rodiny, ale především postavení ženy. Ukázalo se, že teprve v šedesátých letech mají ženy možnost nastoupit do zaměstnání, budovat kariéru, a trvat na své seberealizaci, nebo být samy sebou, žít svůj vlastní život. Do té doby v moderní rodině dokázal, a to společností zcela respektovaně, dosáhnout naprosté autonomie a seberealizace pouze a jedině muž. Žena se mohla seberealizovat jedině prostřednictvím manžela, nebo dětí. Vývoj rodiny se s historií posouval velmi významně, neboť v tradiční rodině, jejíž vývoj Singly zkoumal, nebyla umožněna autonomie žádného člena, nikdo z rodinných příslušníků nepodřizoval zájmy rodiny, svým vlastním zájmům.

Právě individualita je pro Singlyho tématem. Zásadním přínosem je v zásadě individualita každého člena rodiny, jeho možnost se realizovat, být sám sebou. Budovat si svobodu, nezávislé vztahy, realizovat vlastní vůli, sám se rozhodovat. Taková

seberealizace jde ruku v ruce s ekonomickou nezávislostí, avšak jako druhou stranu mince přináší i negativní jevy, mezi kterými můžeme hledat například zásadní zvýšení počtu rozvodů. Singly zkoumá individualizaci a pokouší se najít základ sociálních problémů v kvantitě individualismu, ve smyslu je nebo není. Posuzuje tedy především její nedostatek, nebo pokud se to tak dá nazvat, nadbytek individuálního přístupu k životu. Singly přistupuje k ženské otázce tak, že rodinu chápe jako základ úspěchu celé společnosti. Svým studiem dětí po rozvodu rodičů dokázal, že děti jsou ti, na kterých se rozpad rodiny nejvíce podepsal ve smyslu, děti jsou nejšťastnější v rodině, a nejnešťastnější po rozpadu rodiny, jako nejvyšší hodnoty. Rovněž chápe rodinu jako záležitost podobnou spojeným nádobám, kde neplatí, že pokud je šťastná jedna osoba, druhá nebo ostatní osoby musí nutně být nešťastné. Naopak, pokud je spokojená a šťastná matka, její stav je inspirující pro ostatní členy rodiny, kteří se přidávají. Schopné autonomní matky mají přímý vliv a vychovávají děti schopné se prosadit a najít svou seberealizaci.

Z uvedeného vyplývá základní myšlenka. Je třeba přistoupit k sociální politice tak, aby ženy mohly být jak matkami, rodičkami, pečujícími osobami, stejně tak i profesně úspěšnými sebevědomými členy společnosti. Tím Singly zásadně nesouhlasí s konzervativně pravicovými teoretiky, kteří hlásají nutnost posílení otcovské autority, a matky žádá k okamžitému návratu domů, kde budou pečovat o domácnost, děti a manžela. Velmi případně mluví o potlačování svobody jedněch na úkor druhých. Nadčasově Singly upozorňuje, že opravdová rovnost mezi muži a ženami ještě dlouho nebude existovat. Ženy totiž budou ještě dlouho považovány za ty, které se realizují v pedagogice, případně jsou odbornice na mezilidské vztahy, tedy zase za ty, které budou vždy vychovávat děti. Obtížně tak může existovat rovnoprávnost mužů a žen na pracovním trhu. (Radimská, 2003, s. 676 – 678)

1.2 Role muže – otce v rodině

I o roli muže – otce v rodině, Singly hovoří, a sice o poklesu otcovské autority. Otec musí být nejen živitel, ale i osoba dítěti blízká. Moderní otec se dokáže dítěti přiblížit, sdílet s ním radosti i smutky. Vztah a citová blízkost se tak stává naprosto rozhodujícím ve vztahu otec – dítě. Singly píše o zásadních kvalitativních výzkumech, a mluví o třech funkcích výchovných praktik v rodině:

- funkce udržování a obnovy – materiální péče, potraviny, šactvo, péče lékaře
- funkce útěchy - projevy citů, rozhovory, hraní si

➤ funkce rozvoje – výchova a vzdělání

Co se týče právě funkce rozvoje, ta bývá převážně v kompetenci matky. Naproti tomu otcové se stále považují za významné v oblasti péče a rozvoje i v době, kdy se profesně realizují. Vnímají se jako živitelé rodiny, jejich čas s dítětem bývá dokonale naplánovaný, pevně stanoven a ritualizován. Matka je naopak ta, která je schopna na potřeby dětí reagovat okamžitě, improvizovat, dělat více věcí současně, neustále pro dítě „být“.

Profesní uplatnění, tedy zaměstnání mužů a žen je stále rozdílnou záležitostí i v jejich vlastních očích. Otec se vidí jako osoba za rodinu odpovědná, například při řešení jejich sporů, za vystupování rodiny směrem ven. Vždy však jedná s určitým dohledem matky. Singly pozoruhodně tvrdí, že ženy mají naprosto jiné nahlížení na svět a jeho interpretaci než muži, a zcela jiný náhled poskytují dítěti. Záležitost případně nazývá „altruismem na dálku“ a „altruismem nablízko“. Tato jeho teorie, která vycházela z diferencionalistických feministických teorií, však vzbuzuje místy rozporuplné reakce. Matka směřuje na své dítě „altruismus nablízko“. Takový přístup zahrnuje velmi citlivé chování a jednání s dítětem, kterému dává najevo, že je pro něj středem vesmíru, bezprostředně reaguje na jeho potřeby. Otec, který je charakteristický pro tzv. „altruismus na dálku“, přibližuje dítěti, jak funguje okolní svět, učí ho vnímat hranice a pravidla. Role matky i otce, jsou ve výchově nezastupitelné.

Pozornost jistě zaslouží myšlenka, že matka nemusí být ženského pohlaví a otec nemusí být pohlaví mužského. François de Singly je mimo jiné zastáncem homosexuálního rodičovství a autorem pojmu „homoparentalité“. Homosexuální rodičovství se také sám snaží ve Francii prosadit. Současně také prosazuje zlepšení pozic osamělých matek, kde prosazuje přátelštější sociální politiku ke zmíněné skupině, a především nutnost přestat nálepkovat. Takový postoj by mohl být vnímán jako zpochybnění potřebnosti obou rodičovských rolí. (Radimská, 2003, s. 681 – 683)

1.3 Rodičovství, pěstounské rodičovství

Tradiční rodina si považovala za nejvyšší cíl předat dítěti hmotné statky a bohatství. Moderní rodina, už víceméně pokrokově, předávala dětem především morální vzory a hodnoty.

Výchova v rodině současné si však klade daleko jiné cíle. Z jedné strany se týká vzdělání. Rodiče vybírají školy všech stupňů, zájmovou činnost, výuku jazyků a dalších různých dovedností, aby tak dítěti zajistili co nejlepší uplatnění na trhu práce a co

největší profesní úspěch. Druhou stránkou je usilování o individualizaci dítěte, tedy docílení jakési originality, jímž si dítě v dospělosti zajistí určitou pozornost společnosti, respekt a jedinečnost. Ve výchově se má za to, že každé dítě disponuje svou skrytou osobností, kterou nemůže plně rozvinout bez pomoci právě svých nejbližších, tedy otce a matky. F. de Singly zavádí pojem „vztahové rodičovství“ a postavení dětí v rodině se tak zásadně a zcela mění. Dítě se stává partnerem. Rodiče vnímají svou povinnost, věnovat se dětem natolik, aby včas podchytili jeho nadání, talent, sklon k určité činnosti. K tomu, aby rodiče rozhodovaly následně o svých dětech co nejlépe, pak používají různé příručky, kurzy, populárně psychologickou i zcela odbornou literaturu, a v případě že jim síly přestanou stačit, tak i odbornou pomoc.

Dalším zásadním pojmem, v 60. letech, Singlyho, je psychologizace. Zásadní vliv má působení tzv. „ženských“ a různých výchovných časopisů. Rodič často však získává pocit selhání, neboť psychologické normy nejsou pevně dané, a je třeba neustále sledovat, jak se vyvíjejí. Tento koncept je však zneužíván například v soudních sporech, týkajících se výchovy dětí, neboť opravdový zájem dítěte se zde jen velmi obtížně definuje. F. de Singly hlásá, že dítě musí být maximálně vybavené jak vzděláním, tak schopností vztahovou. Zásadní je pro dítě osobní úspěch v dospělém životě, a to ve světě, v němž bude neustále konfrontováno ostrou konkurencí. (Radimská, 2003, s. 680 – 681)

Pěstounské rodičovství je svým způsobem zvláštním typem rodičovství. Stejně jako rodiče biologičtí, poskytují ti pěstounští dítěti intenzivní péči, avšak měli by být stále připraveni na to, se s dítětem kdykoli rozloučit. Tenhle úkol není pro pěstouny jistě vůbec snadný. U dlouhodobé pěstounské péče, která je v České republice tradiční, se dítě stává součástí rodiny, přijímá svou roli a je neodmyslitelným členem. Stává se tak, že i když oficiálně končí pěstounská péče zletilostí, mnoho dětí v rodině nadále žije. Rozhodnutí o společném žití po dosažení zletilosti je tedy plně v rukou pěstounů. (Matoušek, 2010, s. 125 – 126)

Věnujme pozornost také jinému specifiku pěstounského rodičovství, které se týká míry zodpovědnosti za dítě v pěstounské péči. Protože nejsou pokrevně spřízněni, neřeší se zde přemítání o tom, po kom je dítě nemocné, po kom zdědilo to či ono, po kom tak zlobí. Z hlediska výchovy je však toto velmi náročné, protože pěstouni mohou narážet na to, že nerozumí, proč se dítě v té které situaci chová tak či onak. U pěstounských rodičů je nejen z tohoto důvodu doporučována odborná pomoc nebo podpora, neboť se může stát, že situaci s obtížnou výchovou mohou brát za své selhání.

Celá pěstounská rodina spolupracuje při řešení jejich specifických záležitostí s celou řadou odborníků. Kvůli tomu však ztrácí velkou část svého soukromí. (Matoušek, 2010, s. 128)

2 Náhradní rodinná péče

2.1 Náhradní rodinná péče očima historie

Kam až lidská paměť sahá, jsme se jako lidstvo, zabývali řešením existence sirotků, dětí opuštěných a nechtěných. Už ve starověkých pověstech se dozvídáme například o bratřích Romulu a Remu, které vychovala vlčice nebo o Králi Oidipovi. Problematika sirotků je tedy velmi stará. Jedním z nejpůvodnějších řešení, jak se o sirotky postarat, byly takzvané nalezince. Děti se zde vlivem špatné sociální situace, chudoby a nemocí často nedožily vysokého věku, dětství prakticky přežíval jen zlomek z nich. (Bubleová, 2000, str. 46) Už kdysi se ale nalezince stávaly cílem lidí, kteří měli zájem se o nějaké dítě postarat, nebo ho přijmout za své. (Matějček, 1999, s. 18)

Prvopočátky pěstounské péče můžeme vidět v „instituci kojných“. Kojné a chůvy patřily ke služebnictvu na panských dvorech a šlechtických sídlech. Zcela běžně svěřovala šlechtická rodina své dítě na dva roky kojné na venkov. Instituce kojných nás provází napříč starověkým Římem a Řeckem, ve středověku, i v osvětenství. V této době se postavení kojných transformuje do jakési verze zaměstnaneckého poměru, stávají se z nich první pěstouni. Děti k nim odcházejí z nalezinců, a později i rodin na venkov, kde jsou vychovávány často ve velmi chudobných podmínkách, a to plných šest let. (Matějček, 1999, s. 25 – 26)

V českých zemích došlo k určité institucionalizaci péče o sirotky, a to tak, že děti byly k pěstounům umísťovány z pražského nalezince, který byl financován zemským fondem. Fond hradil i následnou pěstounskou péči, ale pouhých šest let. Po šestých narozeninách dítěte, už tak malé peníze pěstounům přestaly docházet. I přesto mohli o děti nadále pečovat, ale už zdarma. (Matějček, 1999, s. 27)

Typická pěstounka té doby byla chudá žena, která si péčí o osiřelé dítě snažila vylepšit svou špatnou finanční situaci. Za pozornost stojí informace, že plat pěstounky byl s věkem dítěte klesající, nikoliv naopak. (Matějček, 1999, s. 27)

Dozor nad takovouto pěstounskou péčí vykonával pak nalezinec, tento dozor však nebyl nijak zvlášť účinný. (Matějček, 1999, s. 27)

V období první republiky se pěstounská péče, která v té době byla velmi významnou formou péče o opuštěné a osiřelé děti, dělila na čtyři typy:

- pěstounská péče nalezenecká, pro děti ze sirotčinců a nalezinců. Dítě nebo děti, byly svěřeny do péče nejčastěji manželům. Tito o ně pečovali do určitého věku, například do deseti, později do šestnácti let. Poté se dítě vracelo zpět do

nalezince. Forma byla nazývána „ústavní poručenství“, což v praxi znamenalo, že výběr pěstounů a dohled nad péčí vykonával ústav.

- Pěstounská „Okresní péče o mládež“. Tento přístup byl inspirován situací, jaká byla za Rakouska - Uherska. Situaci upravoval dokument vládní nařízení č. 29/1930 Sb., jímž se prováděl zákon 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči. Pěstouni byli aktivně vyhledáváni sociálními pracovníky a museli splňovat předem stanovená kritéria. Například se muselo jednat o lidi bezúhonné, v dobrém fyzickém a psychickém stavu. Nároky byly kladeny také na trvalé a stálé zaměstnání i bydliště, a celkově prokazatelný fakt, že jsou schopni dítěti zajistit dobrou péči a řádnou výchovu.
- Pěstounská péče v rodinných koloniích. Tato se původně z Moravy velmi rychle rozšířila do Čech. Základní myšlenka byla centralizovat více pečujících rodin do jednoho místa, lokality, a to tak, aby rodiny mohly udržovat kontakt, pomáhat si, nebo i řešit různé výchovné a jiné problémy. Kolonie byla i dobře dostupná pro sociální pracovníky, kteří nejen kontrolovali, ale byli i snadno dostupní pro většinou asi 15 – 20 pečujících rodin.
- Pěstounská péče na základě dohody uzavřené mezi rodiči dítěte a pěstouny (bez nutnosti jednání u soudu). Takto řešená péče o děti se týkala zejména jejich prarodičů, nebo dalších příbuzných, tedy jednalo se o péči příbuzenskou. Tento typ, na rozdíl od ostatních, z období první republiky prakticky přetrval do sedmdesátých let. (Bubleová, 2000, s. 49 – 50)

Po druhé světové válce došlo k zásadní újmě na celkem fungujícím systému náhradní rodinné péče, jak byla nastavena za první republiky. Vládnoucí ideologie tehdejší doby prioritně prosazovala kolektivní výchovu dětí, a tato byla uskutečňována v na dnešní dobu obrovských ústavech. V neblaze proslavených padesátých letech byla tedy pěstounská péče na dlouhý čas zrušena a děti byly umístěny do dětských domovů. Výjimkou byly pouze ty děti, kterým se jejich pěstounům zželelo, a dítě adoptovali. (Matějček, 1999, s. 11)

K těmto změnám došlo přesto, že západoevropské poznatky o vývoji dítěte dávno avizovaly škodlivost ústavní výchovy, kdy důsledkem může být například deprivace, a hmatatelně dokladovali pozitiva výchovy dětí v rodinném prostředí. Určitým úsilím o zlepšení nedobré situace byla poté legislativně zakotvená přednost výchovy v rodině, před výchovou ústavní, a to Zákonem o rodině, č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zásadním krokem bylo následné založení SOS dětské vesničky v Doubí

v Karlových Varech, a to na konci 70 let. V roce 1973 byl následně přijat zákon o pěstounské péči. (Matějček, 1999, s. 12)

2.2 Náhradní rodinná péče dnes

System náhradní rodinné péče tak, jak jej známe dnes, neřeší pouze případy osiřelých dětí, kterým rodiče zemřeli, ale především životní osudy těch takzvaně sociálně osiřelých. Tímto termínem můžeme označit děti, jejichž rodiče se nemohou, nechtějí nebo neumějí postarat o jejich základní životní potřeby. V takových situacích se primárně hledá řešení formou péče širší rodiny či osob, které dítě zná a důvěřuje jim. Teprve když toto není možné, přichází na řadu hledání osob, které jsou schopny se o dítě řádně starat, ačkoliv se vzájemně neznají.

Účelem náhradní rodinné péče je poskytnout dětem odpovídající zázemí, co možná nejvíce podobné rodinnému modelu fungování. Podstatou tohoto systému je, dát dítěti šanci se rozvíjet ve zdravém a bezpečném prostředí, které bude mít pozitivní vliv na všestranný vývoj dítěte. Cílem je také zachovat vazbu dítěte na biologickou rodinu a sociální vztahy jemu blízké. (Kolektiv autorů, 2018, s. 19-20)

2.3 Náhradní rodinná péče z pohledu sociologie rodiny

Důvodem potřebnosti institutu náhradní rodinné péče je proměna funkcí rodiny. Dřívější primárně biologicko-reprodukční funkci dnes nahradila konstrukce a potvrzování osobní identity jejich členů. (Sychrová, 2015, s. 43 – 44)

Převážná většina dětí v náhradní rodinné péči má alespoň jednoho biologického rodiče, avšak vzhledem k výše zmíněné proměně rodinných funkcí tento rodič výchovu neplní. Může to být způsobeno zaměřením na pracovní kariéru, ekonomickou situací, seberealizací mimo rodinný život, různorodými koníčky. Děti takových rodičů se poté stávají sociálně osiřelými. (Koluchová, J. Z výsledků dlouhodobých výzkumů pěstounských rodin In *Pediatric pro praxi*, s. 119)

Dětem je třeba náhradní rodinnou péči poskytnout ze dvou hlavních důvodů, a to když nastane porucha rodiny nebo porucha rodičovství. Poruchou rodiny můžeme chápat její špatné fungování, to že se v ní nedodržují pravidla a nechtí role, členům se neposkytuje podpora a citové vazby jsou nedostatečné. (Sychrová, 2015, s. 45)

V případech, že se biologičtí rodiče nemohou nebo nezvládnou o své děti postarat, je vždy lepší variantou, aby byly tyto děti svěřeny do náhradních rodin spíše jak do ústavního zařízení, neboť rodina je první místo, kde děti budují vztahy a socializují se.

Objevují se názory, že tento aspekt nejsou schopné ústavní zařízení nahradit, či dokonce to, že každé ústavní zařízení je disfunkční. Ústavní zařízení s dlouholetou tradicí a také s klasickými modely jsou zařízení pro děti pod ministerstvem zdravotnictví, pod ministerstvem školství bychom mohli najít dětské domovy. Existují též zařízení pro děti hendikepované, ty spravuje ministerstvo práce a sociálních věcí. V těchto zařízeních, ústavech se dítě nachází v neosobní péči instituce a jejich vychovatelů, kteří mají jen částečnou odpovědnost. Opatrovníkem takového dítěte bývá většinou sociální pracovnice. Naštěstí v poslední době je možné zaznamenat pokles umístování dětí do ústavní výchovy. Tento pokles jde vyjádřit v procentech, a sice 20. Můžeme, avšak opatrně tento jev hodnotit jako příznivý a hádat, že se tak děje v důsledku zlepšující se ekonomické situace obyvatel či rozvíjení a zlepšování rodičovských kompetencí. (Kubíčková, 2011, s. 6 - 7)

2.4 Legislativní a právní ukotvení náhradní rodinné péče

Institut náhradní rodinné péče je českými zákony upraven zejména v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Dále můžeme najít úpravy jednotlivých oblastí také v čl. 32 Listiny základních práv a svobod, v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a dále také ve vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 17. prosince 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí a v normativní instrukci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 5/2013 s účinností od 4. 2. 2013, týkající se dávek pěstounské péče (Vyskočil, 2014, s. 2).

Všechny výše zmíněné zákony a další právní předpisy musí respektovat ústavní pořádek České republiky. Vzhledem k čl. 10 Ústavy ČR, musí být respektovány rovněž vyhlášené mezinárodní smlouvy, k nimž se Česká republika zavazuje. Pro oblast pěstounské péče je nejdůležitější z těchto smluv Úmluva o právech dítěte, publikována pod č. 104/1991 Sb. Pokud jde o kolektivní pěstounskou péči, tu upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Cílem tohoto zákona bylo upravit veřejnoprávní instituty rodinného práva, dát základ zprostředkování pěstounské péče, stanovit nad ní kontrolu a zavést podmínky působení nestátních

organizací v oblasti pěstounské péče. Co se týče hmotného zabezpečení pěstounů, to nalezneme v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Není zde ovšem stanovena odměna pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče. Odměnu pěstouna v tomto případě upravuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Samotné rozhodování o pěstounské péči je ukotveno v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. (Vyskočil, 2014, s. 2)

V letech 2013 a 2014 došlo k významným změnám v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, které se značně dotkly oblasti náhradní péče. Šlo zejména o změny v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče, výkonu pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu, změny zaznamenaly i pěstounské dávky ze systému státní sociální podpory, došlo ke zvýšení odměn za výkon pěstounské péče a zrušení zařízení pro výkon pěstounské péče (Vyskočil, 2014, s. 5 – 7).

Smyslem nové právní úpravy bylo stanovit podmínky pro systematickou práci s rodinami, zajistit setrvání dítěte v rodinném či náhradním rodinném prostředí. Do popředí jde prevence a včasné řešení ohrožení dítěte. Upravila se pravidla činnosti zaměstnanců orgánů sociálně-právní ochrany dětí, kteří se individuálně zaměřují na každé dítě a hledají v situacích optimální řešení. V systému jsou nově jasně nastaveny standardy kvality a závazné postupy, takže pěstounská péče je nyní vykonávána na profesionálním základě. Došlo i ke sjednocení systému příprav a výběru pěstounů, ke způsobu jejich hmotného zabezpečení, vytvořena byla síť podpůrných a odlehčovacích služeb pro pěstouny (Vyskočil, 2014, s. 8).

2.5 Formy náhradní rodinné péče v České republice

2.5.1 Osvojení

„Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu. Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy.“ (Zákon č. 89, §794 a §795).

Osvojení je v České republice nejčastěji realizovanou formou náhradní rodinné péče. Rodičovská práva a také povinnosti přechází v plném rozsahu na osvojitele. Osvojit dítě je možné pouze tehdy, pokud je tzv. právně volné. To znamená, že jeho zákonní zástupci podepsali písemný souhlas s tímto právním aktem. (Gabriel Z., Novák

T., 2008, s. 28) Dalšími podmínkami pro možnost osvojení je např. to, že osvojitel musí být zletilý, musí být pro dítě dobrým rodičem (vhodné osobnostní vlastnosti, důvody vedoucí k osvojení), a vždy je nutné, aby osvojení bylo v souladu se zájmem dítěte. Oproti dřívější právní úpravě, tedy zákona o rodině, nyní nerozlišujeme osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Zrušit osvojení je možné pouze z vážných důvodů a je to v kompetenci soudu. Za zmínku také stojí to, že dnes lze osvojovat též na základě institutu mezinárodního osvojení. Tuto formu zajišťuje Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. (Vyskočil, 2014, s. 12 – 13)

2.5.2 Poručenství s osobní péčí

Poručenství je takový model, kde je dítěti ustanoven soudem poručník, který má k dítěti práva a povinnosti jako rodič, vyjma vyživovací povinnosti. Důvodem ustanovení poručníka může být úmrtí rodičů, zbavení či pozastavení rodičovské odpovědnosti nebo nezpůsobilost rodičů k právním úkonům (Kolektiv autorů, 2018, s. 24).

„V případě, že o dítě nemůže osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, je možné, aby soud svěřil dítě do osobní péče jiného člověka. Toto rozhodnutí musí dbát na zájem dítěte. Tato forma nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Svěření dítěte do péče jiné osoby má přednost před péčí ústavní výchovy.“ (Zákon č. 89 §953, odst. 1, 2).

Tento institut vnesla do právní úpravy už novela zákona o rodině z roku 1998. Poručenství do značné míry může plnit funkci náhradní rodinné výchovy, i když hlavním účelem tohoto institutu je ochrana nezletilého dítěte ve chvíli, kdy nemá plnou způsobilost k právním úkonům. Je několik situací, kdy soud stanovuje dítěti opatrovníka. Jedná se například o tu, kdy rodiče byli zbaveni své rodičovské odpovědnosti nebo byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti nebo když nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. (Zlínský kraj [online])

V případě poručnictví, na rozdíl od osvojení, nevzniká mezi dítětem a poručníkem vztah, poručník nemá k dítěti vyživovací povinnost, je jeho zákonným zástupcem. (Vyskočil, 2014, s. 13)

2.5.3 Hostitelská péče

Hostitelskou péči bychom v zákoně nenašli, avšak je možné ji k formám náhradní rodinné péče také přiřadit. Jedná se o možnost, jak dítěti pomoci do doby, než bude

umístěno do nějaké formy náhradní rodinné péče tak, aby nemuselo vyrůstat v ústavu a tím pádem být ohroženo ústavní deprivací. V případě, že dítě v ústavním zařízení vyrůstá, je ochuzeno o chvíle setkávání se s dospělými (rodiči, přáteli rodičů), kdy by mohly pozorovat, jak fungují mezilidské vztahy. Život v ústavu jim totiž přináší ve velké většině možnost setkávat se pouze s vychovateli, ředitelem zařízení či jiným personálem. (Kolektiv autorů, 2018, s. 26)

Hostitelskou péči využívají děti, které z různých důvodů nemohou být osvojeny, nenašel se pro ně vhodný pěstoun nebo jejich biologičtí rodiče nechťejí dát souhlas s pěstounskou péčí. Takové děti poté končí v dětských domovech. V případě nalezení zájemců, kteří by se s dítětem chtěli vídat, ale nejsou schopni z nejrůznějších důvodů poskytnout dítěti zázemí, avšak mohou nabídnout jejich volný čas, můžou dítěti dát významnou zkušenost do života. (Děti patří domů, [online])

Je třeba počítat také s nebezpečím, které hostitelská péče přináší. Může se stát, že dítě bude vnímat hostitelskou rodinu za svou vlastní, neboť se přirozeně snaží vyplnit svou citovou mezeru a bude hostitelský pár oslovovat mami a tati. Je zde důležité, aby hostitelský pár uměl dítěti vysvětlit, že nejsou jeho pravými rodiči a měli by jasně a srozumitelně dítěti tento vztah ujasnit. (Děti patří domů, [online])

Vzhledem k tomu, že v praxi neexistuje žádné zakotvení hostitelství v zákoně, je čistě na řediteli domova, jaká rozhodnutí vydá. Svá rozhodnutí však musí mít schválená příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. (Kolektiv autorů, 2018, s. 26)

2.5.4 Pěstounská péče

Pěstounská péče je druh státem garantované a kontrolované formy náhradní rodinné péče, kdy výchova dítěte není zajištěna biologickými rodiči a zájem dítěte vyžaduje svěřením do pěstounské péče. Tam, kde alespoň jeden z rodičů má zájem se o dítě starat, ale z nejrůznějších příčin toho není schopen, je nejvhodnější právě forma pěstounské péče. (Smolíková, 2014, s. 12)

V případě pěstounské péče si dítě vytvoří citové vazby důležité pro jeho psychický vývoj, a také se mu dostává citového zázemí. (Delayne, 1998, s. 47)

Jak je již uvedeno, tuto formu kontroluje a finančně podporuje stát. Předpokládá se, že dítě zná své biologické rodiče, ti plní vyživovací povinnost a jsou s dítětem v kontaktu. Pěstoun zastupuje dítě v běžných věcech, v zásadních otázkách se

rozhodovací právo zanechává rodičům. Pěstounská péče končí zletilostí nebo nabytím plné svéprávnosti. (Kolektiv autorů, 2018, s. 30 – 31)

Dle knihy Dobrý pěstoun (2018) rozdělujeme pěstounskou péči podle procesu výběru a přípravy na příbuzenskou pěstounskou péči, která je charakteristická tím, že se dítě svěřuje v případě nemožnosti vyrůstat se svými rodiči, do péče blízké osoby. Tím jsou zachovány důležité rodinné vazby. U těchto pěstounů neprobíhá příprava ani posouzení, avšak sociální pracovníci se vyjadřují k vhodnosti svěřeni dětí do tohoto prostoru. Dalším dělením je zprostředkovaná náhradní rodinná péče. V tomto případě nemají žadatelé s dětmi žádný příbuzenský vztah. Žadatelé procházejí náročným procesem, kdy je posuzováno jejich sociální zázemí, zdravotní stav, výchovné schopnosti a psychická připravenost. Absolvují též proces odborné přípravy v rozsahu 48 hodin. V případě pěstounské péče na přechodnou dobu, jakožto specifické formy, které se věnuje text níže, se jedná o 72 hodinový proces odborné přípravy. (Kolektiv autorů, 2018, s. 31)

V případě pěstounské péče na přechodnou dobu se jedná o formu náhradní rodinné péče, při které je po omezenou dobu zajištěna péče o dítě, jehož rodina není schopna se o ně postarat. Cílem je umožnit dítěti strávit krátkodobě čas v rodinném prostředí do doby, než se najde trvalé řešení nebo než rozhodne soud. Tato péče trvá po dobu nezbytně nutnou, maximálně jeden rok. (Pazlarová, 2016, s. 153)

Dle Sobotkové je tato forma určena pouze pro krizové situace, kdy se očekává, že tyto budou brzy vyřešeny a dítě se vrátí zpět ke svým rodičům. Proto se také situace každé tři měsíce přezkoumává. Pěstouni, kteří poskytují takovou formu, vědí, že je u nich dítě pouze dočasně. (Sobotková, 2008, s. 115)

Pěstounská péče na přechodnou dobu je využitelná ve třech situacích. Prvním z nich je doba, kdy rodič nemůže své dítě vychovávat. V druhém případě se čeká na uplynutí doby, ve které může dát rodič souhlas s osvojením, a v posledním případě se čeká na uplynutí doby do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o nezájmu rodičů. (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 27)

Pazlarová (2016) jmenuje podobné tři důvody využití pěstounské péče na přechodnou dobu. Za prvé je to situace, kdy rodiče nechtějí převzít dítě do péče, zde se jedná především o novorozence. Je to období před osvojením nebo před pravomocným rozhodnutím soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti. Druhým případem je, když rodiče nemohou převzít dítě do péče. Důvodem může být špatný zdravotní, psychický

nebo sociální stav. Ve třetím případě se jedná o krizovou situaci rodiny, kde jsou starší děti a předpokládá se její brzké vyřešení. (Pazlarová, 2016, s. 153 – 154)

Pazlarová (2016) také definuje několik podmínek, mezi které řadí např. to, že pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně jeden rok. Dítě do tohoto institutu může svěřit pouze soud, přičemž je svěřuje pouze pěstounům vedeným ve zvláštní evidenci. Další podmínkou je, že pěstouni na přechodnou dobu pobírají odměnu i v době, kdy u sebe nemají žádné dítě, a to proto, že se jedná o stav pohotovosti. V neposlední řadě řadí do podmínek také nutnost absolvování přípravy v rozsahu 72 hodin. (Pazlarová, 2016, s. 154)

3 Pěstounství

V České republice se dlouhodobě potýkáme s nedostatkem pěstounů. Ještě na přelomu století u nás neexistovalo aktivní oslovování možných pěstounů, bylo na každém, aby si informace zjistil sám a aktivně se přihlásil příslušnému úřadu. Dnes, převážně díky neziskovým organizacím, se objevily první kampaně, které byly zaměřeny převážně na zvýšení povědomí o pěstounské péči a následně na nábor nových zájemců. Díky změně legislativy, která nově dávala důraz na rodinnou formu péče, se do těchto aktivit zapojil také stát, prostřednictvím MPSV a také prostřednictvím některých krajů. (Pazlarová, 2016, s. 23)

3.1 Motivace pro výkon pěstounské péče

Motivací pro výkon pěstounské péče je celá řada, tedy prvních motivací, kdy pěstoun podává žádost. Většinou se odráží od hodnot toho kterého člověka a také od toho, jak důležitá je pro něj hodnota mít dítě. I když většinou pěstoun ví už před podáním žádosti, s jakou motivací do procesu vstupuje, může se během přípravy, která je složitá a dlouhá, změnit či ujasnit. (Matějček, 2002, s. 54)

Při práci sociálních pracovníků je třeba, aby se motivaci pěstounů věnovali, neboť když své rozhodnutí učinili pěstouni proto, že chtějí mít vlastní dítě a vybrali si tuto formu, protože je rychlejší než osvojení, mohlo by se později stát, že by svého rozhodnutí litovali např. proto, že dítě má jinou barvu pleti, má výchovné problémy a v důsledku tohoto by mohlo být vráceno zpět do ústavní výchovy. Hovoříme zde samozřejmě o nejhorším možném dopadu. (Sychrová, 2015, s. 57)

Dle Škoviery (2007) můžeme třídit motivy do tří skupin. Jsou jimi zveřejněné, oficiální motivy, neveřejné, pro nás skryté, vědí o nich pouze žadatelé a posledními jsou nevědomé, skryté pro žadatele.

Zveřejněné

- Altruismus – snaha, ochota a možnost pomoci dětem, které pomoc potřebují
- Profesionalita – přesvědčení, že dětem rozumí, a že to s nimi umí
- Emoce – pozitivní vztah k dětem, snaha o naplnění vlastního života
- Nenaplněné rodičovství – ve chvíli, kdy není možné mít biologickou rodinu, vyvstává touha po tom, splnit roli rodiče psychologicky
- Rodina – pro jedináčka mít „partáka“ (sourozence)

- Smysl života, životní náplň – po odchodu vlastních dětí může přijít touha po zaplnění jejich místa
- Ekonomické zabezpečení – když mají pěstouni přebytek materiálních statků a chtějí se o ně smysluplně podělit

Neveřejné

- Pragmatismus – dostupnost práce a smysluplné vyplnění volného času
- Ekonomické zajištění – pravidelný a stabilní příjem
- Rodinná povinnost – tento motiv se může objevit spíše u příbuzenské pěstounské péče, neboť rodina, potažmo okolí s touto variantou počítá a vyvíjí tlak
- Společenský status – když se člověk stará o dítě a zároveň pracuje, splňuje pomyslný hodnotový status
- Ubytování – týká se zařízení pro výkon pěstounské péče, např. v SOS dětské vesničce
- Publicita – možnost sebe prezentace

Nevědomé

- Něco si dokázat – své neúspěšné nebo nerealizované rodičovství chce napravit nebo zažít
- Vykoupení viny – snaha o napravení svého selhání v případě výchovy vlastních dětí
- Očekávání vděčnosti a ocenění od přijatého dítěte
- Řešení partnerské krize – snaha o zlepšení partnerského vztahu formou příchodu dítěte
- Psychopatologie – nejčastěji pedofilie
- Moc – rodičovská pozice s sebou nese i pozici moci nad dítětem (Škoviera, 2007, s. 54)

Podobně se k motivům vyjadřuje také Zezulová (2012) tak, že motivací k pěstounské péči je mnohem víc než jen touha po dítěti, i když tato by měla být prvotní a rozhodující, protože výsledkem snažení je přijetí dítěte do rodiny na dlouhou řadu let. Dalšími motivacemi může být pěstounská péče s motivací adopce, kdy partneři nechtějí dlouho čekat na miminko, proto zvolí tuto metodu. Z různých motivací k pěstounské péči však vyplývají také různá rizika, např. tzv. mesiášský komplex, se kterým souvisí

přecenění vlastních sil a snaha zachránit co nejvíce dětí bez ohledu na okolnosti, kterými je rodina. Následkem může být vyčerpání organismu a převážně očekávání úspěchu. Když se tato vynaložená investice nesetká s úspěchem, existuje riziko odvrhnutí dítěte. Další motivací může být také vidina peněz. Zde však Zezulová (2012) uvádí, že pěstounská péče sice je finančně oceněna, ale určitě nesměruje k pohodlnému zbohatnutí. (Zezulová, 2012, s. 18 – 20)

3.2 Zprostředkování pěstounské péče

Stát se pěstounem je složitý a dlouhý proces. Kvůli tomu, že už si děti zažily jistá zklamání a příkoří, je třeba, aby pěstouni byli posuzováni a zkoumáni několika odborníky. Je nutné zjistit, zda už tak zklamaným dětem nezpůsobí další negativní zážitky. Samozřejmostí je to, že dítě a pěstoun by měli navázat takový vztah, aby to vyhovovalo oběma stranám. (Sychrová, 2015, s. 11)

Posouzení bezúhonnosti

Bezúhonnost pro potřeby pěstounské péče posuzuje krajský úřad. Ten má k dispozici kromě výpisu z rejstříku trestů také jeho opis, což znamená, že vidí a posuzuje i ty činy, které již byly zahlazeny. Je to z toho důvodu, že se jedná o zájmy dítěte a tato problematika je velmi závažná. (Kolektiv autorů, 2018, s. 36 – 37)

Posouzení zdravotního stavu

Zdravotní stav prověřuje a posuzuje lékař, který je nasmlouván krajským úřadem. Děje se tak na základě vyplněného dotazníku žadatele a lékařské zprávy jeho ošetřujícího lékaře. V případě, že posudkovému lékaři chybí některé informace nebo zjistil nějakou nejasnost, může si vyžádat celou zdravotní dokumentaci žadatele. Dříve se stávalo, že mnoho žádostí bylo s ohledem na zdravotní stav zamítnuto. Dnes se v případě nepříznivého zdravotního stavu žadatele zkoumá například to, v jakém zázemí žije, zda je jeho nepříznivý zdravotní stav kompenzován a jak, a zda jako rodina jsou schopni zajistit dítěti řádnou výchovu a navázání trvalých vztahů. (Kolektiv autorů, 2018, s. 36)

Psychologické posouzení

Při výkonu pěstounské péče je třeba posuzovat i psychologický stav žadatele. Pro tyto účely se posuzuje osobnost, celkový psychický stav, předpoklady pro výchovu dětí, zkoumá se motivace. Klade se důraz také na posouzení vztahů v rodině a blízkém okolí, stabilita partnerského vztahu. Také se zkoumá etické, náboženské, sociální a kulturní

prostředí nebo ekonomické poměry. Součástí psychologického posouzení jsou také rozhovory s dětmi žadatele, aby bylo zjištěno, zda a jak jsou ochotny a schopny přijmout nové dítě do rodiny. (Kovařík, 2004, 154 – 155)

Vydání rozhodnutí

Po komplexním posouzení (bezúhonnosti, zdravotní posouzení a psychologické posouzení) vydává krajský úřad na základě shromážděných podkladů rozhodnutí o tom, zda žadatele zařadí či nezařadí do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. I když krajský úřad žadatele do evidence zařadil, nekončí tím proces posuzování. Po celkovém posouzení, jak je zmíněno výše, může proběhnout opětovné posouzení. (Kolektiv autorů, 2018, s. 38)

Proces přípravy na přijetí dítěte

Ve chvíli, kdy je žadatel zařazen do evidence, je třeba, aby se na příchod dítěte řádně připravil a to různými kurzy, které jsou buď individuální, nebo skupinové. Jak je již zmíněno výše, každý z žadatelů musí absolvovat odbornou přípravu v rozsahu 48 hodin, v případě pěstounské péče na přechodnou dobu je to hodin 72. Tato příprava je velmi důležitá, a to hned z několika důvodů. Takové setkání poskytuje prostor pro to, aby pěstouni upřesnili svoje představy o budoucím dítěti a celkovém fungování rodiny s novým členem. Naopak pro sociální pracovníky je důležité poznat žadatele osobně, a také zjistit, jak se v jakých situacích chovají, mohou si tak o žadatelích vytvořit celkový obraz. V neposlední řadě je proces přípravy důležitý pro setkávání se s různými odborníky z řad sociálních pracovníků, stávajících pěstounů, zdravotníků a jiných. Stejně jako se připravují pěstouni, se připravují na vstup do nové rodiny i děti a to například tak, že společně stráví jeden víkend, zažijí nějakou skupinovou aktivitu, atd. Je třeba tuto přípravu přizpůsobit vždy tomu kterému dítěti. (Pazlarová, 2016, s. 35 – 37)

Přijetí dítěte

Po ukončení přípravy žadatelé čekají, až budou vybráni podle zásady „hledá se nejvhodnější rodina pro dítě, nikoliv nejvhodnější dítě pro rodinu“. Na tomto výběru se podílí zejména psycholog, sociální pracovník, pediatr a zaměstnanci ústavního zařízení, pokud v něm dítě aktuálně je (může být např. v pěstounské péči na přechodnou dobu). Když nyní už pěstouni dítě do péče přebírají, měli by si shromáždit informace o tomto dítěti, převážně o zdravotním stavu, o jeho minulosti, atd., a to proto, aby se vyvarovali zbytečným chybám. Díky dostatečnému seznámení se s případem se může předcházet

ukončení pěstounské péče či navrácení dítěte zpět do ústavního zařízení. Ve chvíli, kdy dojde k osobnímu setkání s dítětem, seznámení, je možné, aby si pěstouni požádali o předpěstounskou péči, tím pádem u nich bude dítě dřív. (Matějček, 2002, s. 126)

3.3 Možné problémové situace v procesu zprostředkování a přípravy

Problémovými situacemi v průběhu zprostředkování a přípravy žadatelů se zabývá převážně Pazlarová (2016).

Do evidence dětí do pěstounské péče nejsou zařazeny všechny

Před novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která je z roku 2013, byly do evidence zařazovány pouze ty děti, které měly dobrou šanci na to, že o ně budou mít nějaký pěstouni zájem. Jednalo se tedy o děti zdravé, majoritního etnika, či nízkého věku. Bohužel přetrvával pocit, že některé děti nejsou do náhradní rodinné péče vhodné, proto se vůbec do evidence nedostaly a zůstávaly v ústavní péči. Díky výše zmíněné novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí byla tato praxe zastavena s tím, že každé dítě má právo být vedeno v evidenci krajského úřadu v případě, že se ocitne mimo svou rodinu. Může se jednat a jedná se také o děti se specifickými potřebami, děti s postižením aj., u kterých je třeba se řádně seznámit s jejich potřebami a omezeními a ty také porovnávat s charakteristikami pěstounů, u kterých by dítě mohlo být. Z vyjádření veřejného ochránce práv, které bylo vydáno už v roce 2010, se dozvídáme, že zařazování dětí do evidence krajského úřadu by nemělo být rozdílné z žádného důvodu, např. nepříznivý zdravotní stav, příslušník jiného etnika, národnosti či rasy. (Pazlarová, 2016, s. 41 -42)

Žadatelé očekávali, že délka procesu přípravy bude kratší

Ve chvíli, kdy se žadatelé o pěstounskou péči pro tuto variantu rozhodnou, většinou do procesu vstupují s upřímným zájmem si dítě/děti co nejrychleji převzít. Jakmile vstoupí do procesu přípravy, mají pocit, že už každou chvíli dítě do péče dostanou. Avšak jedná se zde pouze o začátek velmi složité a dlouhé přípravy. Je důležité, aby o průběhu a délce procesu byli žadatelé dopředu informováni, aby se poté jejich nadšení neztratilo. (Pazlarová, 2016, s. 42)

Nespokojenost žadatelů/pracovníků s průběhem zprostředkování

Prvním pracovníkem, se kterým se žadatelé setkávají, je pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který s žadatelem tráví dlouhou dobu, je přítomný procesu posuzování. V mnohých případech dochází k prohloubení jejich vztahu, což může vést

později, při předání dokumentů a jednotlivých forem posouzení na krajský úřad, k nespokojenosti, a to z toho důvodu, že pro tuto chvíli končí setkávání žadatelů s tímto pracovníkem, a to i navzdory tomu, že v případě přijetí dítěte to bude právě tento pracovník, který bude nadále s rodinou spolupracovat. Tento pracovník ani nemá možnost, vyjma nejrůznější dokumentace, se vyjadřovat k párování dětí a žadatelů. Kdyby byli pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností zapojeni do celého procesu, byl by tento proces jasnější, neboť by se rozhodovalo na základě osobní znalosti žadatelů a nepřerušil by se vztah mezi pracovníkem a žadateli, neboť právě s tímto pracovníkem budou po přijetí dítěte spolupracovat. (Pazlarová, 2016, s. 43)

Nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných stát se pěstounem

Vydat rozhodnutí o nezařazení je možné v jakékoli fázi přípravy. Je možné, že při základním posouzení, např. bytových podmínek bude jasné, že žadatelé tyto podmínky nesplňují. Rozhodnutí o nezařazení do evidence může být vydáno také ve chvílích odborného posouzení, např. psychologického. Za určitých okolností a v jistých případech je možné vyřadit z evidence již zařazené žadatele. Může se jednat o situaci, kdy se při opětovném posouzení zjistí, že žadatel již nesplňuje podmínky pro zařazení, neoznámil důležité okolnosti nebo se nezúčastňuje příprav před přijetím dítěte. Existuje i pozitivní vyřazení žadatelů z evidence a to ve chvíli, kdy už u sebe dítě mají a o další nemají zájem. (Pazlarová, 2016, s. 44)

Párování dětí a žadatelů

Principem zákona o sociálně-právní ochraně dětí je, že by se pro dané dítě měl najít vhodný pěstoun, nikoliv naopak. Vhodného pěstouna je možné vyhledávat v evidenci toho kterého kraje nebo i v evidencích jiných krajů. Prakticky to funguje tak, že krajský úřad písemně sdělí žadatelům, že má pro ně vytipované dítě, následně se žadatelé dostaví na krajský úřad na schůzku s pracovníci, která jim detailně popovídá o situaci dítěte. V této chvíli by se ze strany krajského úřadu mělo jednat o maximální otevřenost a sdělení veškerých informací s možností dotazování tak, aby se žadatelé mohli rozhodnout, zda přistoupí k osobní schůzce s dítětem. V případě, že se žadatelé rozhodnou pro osobní setkání, toto pracovnice krajského úřadu zprostředkuje. To, kde, kdy a jak setkání proběhne, záleží na věku, situaci a aktuálním umístění dítěte. Na základě seznámení se s dítětem poté žadatelé zváží, zda požádají soud o svěřeni dítěte do předpěstounské péče. (Pazlarová, 2016, s. 44 – 45)

3.4 Práva a povinnosti pěstounů

Pěstouni, kteří prošli posouzeními, o kterých se zmiňuji výše, a také u nich proběhl proces párování s dítětem a toto jim bylo soudem svěřeno do předpěstounské a později pěstounské péče, mají svá práva a povinnosti. (Kovařík, 2004, s. 150)

Pěstouni jsou profesionálními pečovateli, avšak jejich práva, potažmo i povinnosti jsou omezená. Nepřechází na ně rodičovská práva, ty zůstávají biologickým rodičům nebo jiným zákonným zástupcům. Těmto zůstává také vyživovací povinnost. Rozhodují také o důležitých a závažných věcech (změna školy, záležitosti týkající se zdravotního stavu, atd.). Existuje možnost, rodičovské kompetence těmto osobám omezit nebo je jich zbavit, a to na základě soudního rozhodnutí. Lze takto vykonat třeba v případě, kdy zákonní zástupci s pěstouny nespolupracují při řešení zásadních záležitostí, nebo když nerozhodují v zájmu dítěte. Dalším právem pěstounů je nárok na nehmotnou pomoc a podporu. Pod touto si můžeme představit pomoc dočasnou nebo trvalou při zajištění péče o svěřené dítě. Jedná se o situace, kdy pěstoun z různých závažných důvodů nemůže o dítě pečovat (nemoc, úmrtí osoby, vyřizování důležitých osobních záležitostí). Pěstouni mají v tomto bodě právo také na poskytnutí pomoci se zajištěním péče o dítě v rozsahu 14 dní, tedy v případě, že dítě dosáhlo věku 12 let. Jiným právem, které se stále vztahuje k bodu nároku na nehmotnou pomoc a podporu, je právo na zprostředkování psychologické či jiné terapeutické odborné pomoci alespoň jedenkrát za 6 měsíců nebo právo na zprostředkování a také zajištění zvyšování jejich kompetencí v oblasti péče a výchovy dítěte a to bezplatně. Pěstouni mají dále právo na dávky pěstounské péče (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče). (Kolektiv autorů, 2018, 83 – 98)

Z povinností pěstounů vyplývá, že je pěstoun povinen o dítě osobně pečovat, co se týče výchovy, vykonává přiměřeně povinnosti a práva rodičů, dále rozhoduje jen o běžných záležitostech. Mezi povinnosti pěstounů můžeme také zařadit vzdělávání se v oblasti výchovy a péče o dítě a to v rozsahu 24 hodin za kalendářní rok, povinnost spolupracovat s pracovníkem pověřeným sledovat vývoj dítěte, povinnost uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s doprovázející organizací, umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče, povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami blízkými, zejména s rodiči. (Zákon č. 359, §47)

3.5 Ukončení pěstounské péče

Možností ukončení pěstounské péče je hned několik. Každá z variant má svá specifika. Jedná se o důvody:

- Dítě dosáhne zletilosti
- Pěstounskou péči zruší soud
- Dítě odchází z pěstounské péče na přechodnou dobu
- Jiné důvody jako třeba úmrtí dítěte nebo pěstouna, osvojením dítěte v pěstounské péči

V případě ukončení pěstounské péče zletilostí můžeme hovořit o několika stovkách mladých lidí ročně, kteří se v době své zletilosti nachází v důležité a nelehké situaci, a to, co dále se svým životem. Vzhledem k tomu, že povinnosti pěstounů vůči jejich osobě již skončili, je čistě na jejich domluvě, zda a jak bude jejich další kontakt probíhat. Naštěstí díky dlouholeté pěstounské tradici u nás se ve většině případů stává, že mladý dospělí zůstává i nadále v pěstounské rodině, nestává se, že by se náhle ocitl bez střechy nad hlavou. Tohle rozhodnutí pěstounů však záleží na mnoha faktorech a hlavně na tom, jak celá pěstounská péče probíhala. Lze předpokládat, že u dětí s velkými výchovnými problémy, bude pěstounská péče zletilostí ukončena, avšak nemusí to tak nutně být, záleží také na vztahu, jaký si pěstouni s dítětem vytvořili. (Pazlarová, 2016, s. 111 – 112)

Před velmi složitým rozhodnutím stojí pěstouni, kteří do své péče přijali dítě s postižením. I zde v mnoha případech jejich podpora přetrvává i v dospělosti a to formou pokračujícího společného bydlení či odchodem do samostatného bydlení za podpory pěstounů. Pokud ani jedna z těchto variant není možná, odchází mladý dospělý do některé sociální služby. Může se jednat o chráněné bydlení nebo domov pro osoby se zdravotním postižením. (Pazlarová, 2016, s. 112 – 114)

U několika desítek dětí musí být ročně ukončena pěstounská péče soudně a to převážně na návrh pěstounů. Většinou jde o vyústění dlouhodobé situace, kterou nebylo nadále možné zvládnout. Důvody, pro které může být pěstounská péče předčasně ukončena, jsou věk dítěte, životní historie dítěte, emocionální stav dítěte, jeho zvláštní potřeby, špatný vztah s biologickými dětmi pěstounů. Kromě předčasného ukončení pěstounské péče ze strany pěstounů, může návrh na zrušení podat také obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud má za to, že pěstounská péče není v zájmu dítěte a konečně tento návrh může podat také dítě a to prostřednictvím svého zákonného

zástupce, opatrovníka nebo pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností.
(Pazlarová, 2016, s. 121 – 125)

4 Partnerské vztahy pěstounů

Stabilní rodičovský (pěstounský) pár je, jak pro děti vlastní, biologické, tak pro děti přijaté, nesmírně důležitým základem, na kterém mohou získávat a nabývat zkušenosti a poznatky o tom, jak rodina jako celek funguje, jaké role plní její jednotliví členové a přenášet pak tyto zkušenosti do svého života v dospělosti. (Zezulová, 2012, s. 27)

Campbell ve své knize píše o tom, že nejdůležitější a nadřazený vztah je vztah mezi partnery. Je nadřazen i nad vztahem mezi rodičem a dítětem. Pocit bezpečí dítěte do velké míry právě ovlivňuje kvalita partnerského vztahu. (Campbell, 2018, s. 15).

Většina dětí, které přicházejí do pěstounské rodiny, si přináší z původní rodiny (původního prostředí) nějaká zranění, špatné zkušenosti a zklamání. Pěstouni ale kromě péče o přijaté (případně i vlastní) děti a uspokojování jejich potřeb, zůstávají nadále partnery se svými vlastními potřebami. (Campbell, 2018, s. 16 – 17)

Ač mohou být motivy k přijetí dětí do pěstounské péče jakékoli, většinou s touto myšlenkou přichází jeden z partnerů jako první. Zezulová (2012) se domnívá, že „mnohem častěji je nositelem myšlenky na náhradní rodinnou péči žena“. Zezulová (2012) se zde věnuje obecně častým rozdílům mezi partnery, kdy ženy jsou spíše emotivnější, citové, muži pak racionálnější, méně sdílní, a s tímto je nutno pracovat i na vztahové úrovni – muži mají potřebu objektivních informací o roli, která je čeká, jaké budou v nové rodinné konstelaci plnit úkoly. (Zezulová, 2012, s. 30)

Pro stabilitu budoucího pěstounského páru je velmi důležité, jaké byly motivy pro pěstounství a zda bylo toto rozhodnutí vědomé a promyšlené oběma partnery – zda například jeden z partnerů nechtěl pouze vyhovět druhému. Příchod dítěte do rodiny je vždy, i když jde o dítě vlastní, do jisté míry zátěžová situace, pěstounský pár se tedy jistě také dostane do řady nových situací, které bude muset řešit, a které kvalitu vztahu prověří a vztah posunou. (Zezulová, 2012, s. 30 – 31)

O tomto se zmiňuje na svých stránkách i internetový portál Šance dětem, v článku Vztahy v náhradní rodinné péči z pohledu psychologa (2015) „Změny se odvíjejí od vzájemného souladu partnerů v rozhodnutí realizovat pěstounskou péči. Pokud je zřetelná iniciativa pouze jednoho z partnerů, vztahy k novému členovi se promítnou i do partnerského vztahu. Je třeba prozkoumat kvalitu partnerství před uskutečněním pěstounské péče, protože ta představuje mimořádnou zátěž. Zpočátku, tedy po přijetí dítěte, je péčí o dítě více zatížena žena. V období dospívání dítěte, zejména chlapce, je pak třeba mít k dispozici otce, který zastupuje mužskou figuru“. (Šance dětem, [online])

Jistě by se našla řada zastánců názoru, že v dnešní době již není rozdělení rolí v rodině tak jednoduché, jako tomu bylo v minulosti a partneri zcela automaticky nezastávají tradiční mužské a ženské role. (Šance dětem, [online])

Zezulová ve své knize uvádí, že před časem bylo provedeno jednou neziskovou organizací dotazníkové šetření v pěstounských rodinách, v nichž zjišťovala stabilitu partnerského vztahu. Konstatovala, že partnerské vztahy pěstounů jsou mnohem stabilnější, než partnerské vztahy „běžných“ párů, a to i navzdory tomu, že se potýkají s daleko závažnějšími potížemi ve výchově dětí. V pěstounských partnerských vztazích fungují krizové i „tmelící“ momenty a prvky stejně jako v rodinách vychovávajících pouze děti biologické. Jsou zde však i specifika, která si rodiče vychovávající děti vlastní, nezakoušejí. (Zezulová, 2012, s. 135)

4.1 Krizové momenty a jejich předcházení

4.1.1 Kontakt dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou

Každé dítě má právo navázat a udržovat pravidelný styk se svými rodiči. Toto právo je obsaženo v Úmluvě o právech dítěte a také v Úmluvě o styku s dětmi. Pokud není v nejlepším zájmu dítěte se s rodiči stýkat, může být styk omezen nebo vyloučen. Je také možné uskutečnit styk s rodiči za asistence třetí osoby (odborné organizace). Stejně jako má právo dítě na styk s rodiči, nebo chceme-li rodiče právo na styk s dítětem, stejné právo na styk mají také sourozenci, stejně tak např. prarodiče. Je zkrátka nasnadě styk s rodinou udržovat. Nejinak je tomu v případě dítěte v pěstounské péči. Občanský zákoník ukládá pěstounům povinnost umožnit styk rodičů s dítětem a navíc také požaduje udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s jeho rodiči a dalšími rodinnými příslušníky. Povinnost definovaná v občanském zákoníku koresponduje se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, který navíc pěstounům přiznává právo na pomoc se zajištěním místa k uskutečnění styku a právo na zajištění asistence při tomto styku. Mnoho pěstounů si klade otázku, proč je tolik důležitý styk dítěte s jeho biologickou rodinou. Dostává se jim odpovědi od mnoha psychologů, že děti skrze kontakt se svými příbuznými objevují svoji minulost a mají možnost si v sobě aktuální situaci srovnat. Může to být také pomoc pro pěstouny, kteří mohou pochopit a porozumět chování přijatého dítěte. (Kolektiv autorů, 2018, s. 111 – 112)

Pod stykem (kontaktem) rodičů s dítětem v pěstounské péči si můžeme představit několik forem takového kontaktu. Lze jej uskutečnit i v případě, kdy rodiče ztratili svá

rodičovská práva, a to prostřednictvím tzv. poštovní schránky, což znamená, že u prostředníka nechají zprávu. Tento kontakt se uskutečňuje 1-2x ročně. Další formou může být písemný nebo telefonický kontakt, který se využívá v případě, kdy jsou rodiče v léčebně, ve vězení. V dnešní moderní době je složité, tedy u starších dětí, které mají svůj mobilní telefon, sledovat četnost těchto kontaktů. Avšak i tyto kontakty by měly být předem nasmlouvány. Ještě složitěji se monitoruje kontakt dítěte s rodiči prostřednictvím sociálních sítí. Zde je třeba brát ohled na věk dítěte, celkovou situaci a vztahy mezi všemi zúčastněnými. Další formou jsou již zmiňované osobní kontakty, které mohou probíhat, a dokonce je to žádoucí, za přítomnosti třetí osoby, tyto kontakty se nazývají asistované. Přístupuje se k nim v případě psychiatricky nemocného rodiče či závislého rodiče, a to proto, aby dítě v případě rodiče pod vlivem jakýchkoli látek nemuselo být vystaveno negativnímu zacházení. Dítě se se svými rodiči může stýkat také bez asistence někoho dalšího. (Pazlarová, 2016, s. 172 – 174)

Všechny formy kontaktů by měly být nejprve domluveny mezi všemi zúčastněnými. Dohoda by měla být písemně zaznamenána. (Zezulová, 2012, s. 118)

4.1.2 Okolí pěstounského páru

Vlastní děti pěstounů

Role vlastních dětí pěstounů v procesu přijímání nového dítěte do rodiny je velmi zásadní. Vlastně ovlivňuje průběh celé pěstounské péče. Dříve se vlastní děti nijak nepodílely na procesu přípravy přijetí nového dítěte. Způsob přípravy záležel na rodičích. Dnes už za jejich přípravu, naštěstí, odpovídá krajský úřad. (Pazlarová, 2016, s. 241 – 242)

Optimálně by mělo ze strany rodičů docházet k citlivému zapojení jejich biologických dětí do úvah o přijetí nového dítěte do rodiny. Měly by být jasně definovány role jednotlivých členů a mělo by být patrné, že nositelem konečného rozhodnutí budou rodiče. Děti by bylo vhodné zapojit tak, že si např. budou moci rozhodnout, zda s novým dítětem budou mít pokoj či nikoliv a pokud to není možné, aspoň, že si budou moci vybrat postel, hračky, zkrátka se budou podílet na zařizování pokoje. (Zezulová, 2012, s. 27 – 28)

Zezulová ve své knize Pěstounská péče a adopce (2012, s. 28 – 29) také doporučuje, jak předcházet nesvárům mezi dětmi, které mají zcela přirozeně dopad na partnerský vztah rodičů/pěstounů. Zmiňuje se o vytvoření jasných rituálů, podle kterých je třeba postupovat, doporučuje hledat jedinečnost každého dítěte a tuto rozvíjet.

Naopak nedoporučuje, aby se rodiče/pěstouni řídili pravidlem, že si děti mají své spory vyřešit samy. Je pravděpodobné, že by v tomto případě mohlo dojít k rozvíjení šikany, kdy je třeba počítat s tím, že ty děti, které přišli z ústavní výchovy, jsou životem mnohem více zoceleny než děti biologické.

Rodiče pěstounů

Zcela přirozeně je žádoucí, aby se na procesu rozhodování o přijetí dítěte do pěstounské péče podíleli také rodiče pěstounů. Mnoho rodičů může mít z rozhodnutí pro pěstounskou péči obavy, které je třeba vyslechnout a s rodiči je diskutovat, odpovídat jim na otázky ohledně oslovování, dárků, hlídání atd. Pro děti, a zvláště ty z ústavní výchovy, je důležité vidět a zažít dobře fungující vztahy mezi všemi členy rodiny, tedy i mezi prarodiči a jejich dětmi. Díky tomu se mohou všechny děti naučit řešit nejrůznější situace. Může se však stát, že rodiče pěstounů s jejich rozhodnutím nebudou souhlasit, nebo budou potřebovat k jeho zpracování více času a pěstouni toto nebudou chtít přijmout a budou po rodičích požadovat schválení. Když toto schválení nepřijde, stane se třeba to, že přestanou své rodiče společně se svými dětmi navštěvovat, čímž tak ublíží převážně svým dětem. Neschválení pěstounské péče pohledem rodičů může vést k rozepřím v partnerských vztazích pěstounů. (Zezulová, 2012, s. 32 – 34)

4.1.3 Výchovné problémy dětí

V roce 2002 natočil režisér Zdeněk Tyc na motivy autobiografické knihy Terezy Boučkové film Smradi. Diváci zde měli možnost nahlédnout do každodenního chodu rodiny se třemi dětmi - dvěma přijatými a jedním biologickým. Pěstouni – rodiče společně zápasili nejen s běžnými problémy, které přináší každodenní starost o velkou rodinu, ale i s nepřátelským a odmítavým okolím, zdravotními problémy i s často nepředvídatelným chováním přijatých synů. Je zde dobře patrné sepětí partnerů proti vnějším nástrahám, jejich vzájemná pomoc v těžkých okamžicích, ale i krizové momenty, kdy byli na pokraji sil. (Česko-slovenská filmová databáze, [online])

Výchovné problémy mohou partnery semknout a společně zasáhnout, nebo je mohou také rozdělit. (Matějček, 1986, s. 50)

Aby krizové momenty a zátěž partnerský vztah nezničily a ten nevyhořel, je třeba pracovat na jeho kvalitě i preventivně. V dnešní době funguje pro pěstounské rodiny podpůrná síť doprovázejících organizací pro pěstouny. V rámci uzavřené smlouvy pak tyto organizace pěstounům nabízejí i různé odlehčovací služby, které

mohou partnerům pomoci najít si čas a prostor i pro rozvoj vzájemného vztahu. O důležitosti láskyplné blízkosti ve vztahu partnerů – pěstounů hovoří v kapitole Odměny ve vztahu i Zezulová (2012): „Kromě času na odpočinek jsou velmi důležité drobné pozornosti, kterými partnerovi sdělujeme: “Mám tě rád, záleží mi na tobě, myslím na tebe. K základním odměnám ve vztahu patří ocenění práce, kterou ten druhý dělá. Ať je to práce přímo pro rodinu, nebo práce jako zaměstnání, či to, co děláme pro druhé. Pokud si partneři jeden druhého váží a jsou hrdí na to, že patří právě k tomuto člověku, je jejich manželství a rodičovství zdravé“. A to je pro kvalitní výkon pěstounské péče to naprosto klíčové. (Zezulová, 2012, s. 136 - 138)

VÝZKUMNÁ ČÁST

5 Výzkum

5.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem výzkumu je zjistit, zda a jak je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů, jak pěstounská péče ovlivňuje partnerský vztah, v čem jej posiluje, kdy vznikají nedorozumění a jak je partneři řeší.

Výzkumná otázka byla položena následovně: Je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů? Jak? Posiluje pěstounská péče partnerský vztah? Řeší pěstounské páry nějaká nedorozumění, a jak?

5.2 Popis použité metody

Vzhledem k povaze tématu bylo zvoleno kvalitativní paradigma. Kvalitativní paradigma dává respondentům možnost vyjádřit se relativně bez omezení a vyzdvihnout témata, která pro ně mají význam.

Výzkumnou metodou byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Předem byly připraveny otázky, jejichž zodpovězení bylo pro potřeby výzkumu důležité. Byly to tyto:

- Jak jste se seznámili?
- Jak jste se dostali k pěstounství?
- Čí to byl nápad?
- Jak probíhalo rozhodování?
- Dá se říct, zda to chtěl někdo víc?
- Jak se pěstounství odráží ve vašem vztahu v dobrém?
- Jak se pěstounství odráží ve vašem vztahu ve špatném? Jak vzniklé neshody řešíte?
- Jak trávíte volný čas?
- Máte někdy i chvíli jen pro sebe?
- Jak se vám vlastně dnes žije s manželem/manželkou?
- Zkuste popsat, jak vypadal váš včerejší den, jak vypadala minulá neděle?
- Jak se na vaše rozhodnutí dívá příbuzenstvo?
- Jak se na vaše rozhodnutí dívají ostatní lidé, např. sousedé, přátelé?

Respondentovi byl ponechán prostor, aby mluvil o tom, co vnímá jako důležité, nicméně rozhovor byl i tak udržován v daných oblastech. Pořadí otázek a témat se s každým respondentem mohlo lišit, struktura ale byla zachována. K jednotlivým otázkám se vázaly další, doplňkové otázky. Rozhovor byl květnatý, u jednotlivých oblastí se respondenti vyjadřovali různě dlouze. Někdo měl potřebu rozvádět své odpovědi, někomu stačilo k zodpovězení pár slov.

5.3 Popis výzkumného souboru

Výzkum byl realizován s manželi/partnery v blízkém okolí města Prostějova a ve Chvalčově v SOS dětské vesničce. Tito pěstouny byli osloveni z toho důvodu, že v SOS dětských vesničkách pracují tři roky a s pěstouny se pravidelně setkávají. V případě respondentů se nejednalo o mé klienty. Výzkum byl realizován v dubnu 2019.

Respondenti byli nejprve osloveni prostřednictvím ředitele SOS dětských vesniček ve Chvalčově. Ti, kteří s rozhovorem souhlasili, byli poté telefonicky kontaktováni a byla sjednaná osobní schůzka v jejich domě. Respondentů je celkem sedm (tři manželské páry a jedna žena, kterou kvůli pěstounství opustil manžel). V jednání byl rozhovor s větším množstvím respondentů, avšak tři manželské páry nakonec rozhovor odmítli, a to z důvodu velkých partnerských neshod, které se právě týkaly pěstounské péče. Rozhodli se, že je nechtějí ventilovat. S každým z respondentů byl veden soukromý rozhovor s příslibem toho, že jeho obsah nebude sdělen jeho partnerovi ani nikomu dalšímu tak, že by mohl být dotyčný respondent identifikován. Pro udržení anonymity nejsou použita skutečná jména, ale pouze čísla (např. respondent 1). Bylo také sděleno, že po vypracování práce bude tato zveřejněna v systému Theses.cz. Žádný z respondentů neprojevil zájem o zpřístupnění práce před jejím zveřejněním, čímž byl mimo jiné zajištěn etický aspekt výzkumu.

5.4 Způsob zpracování dat

Rozhovory probíhaly v různých časových intervalech v závislosti na tom kterém respondentovi, přibližně 50 - 80 minut. Celý rozhovor byl, po domluvě s respondenty, zaznamenán na nahrávací zařízení. Struktura, která byla dopředu připravena, byla dodržována, probíhalo doptávání se na dílčí otázky. Aby nedošlo k ovlivnění názoru či pohledu respondenta, byly otázky kladeny neutrálně, otevřeně. Celý rozhovor probíhal vždy klidně, avšak v několika případech se respondenti nořili hlouběji do tématu, respektive od něj odbíhali k tomu, aby popisovali problémy a starosti s dětmi

v pěstounské péči, a to i přesto, že tyto neovlivňovaly jejich partnerský vztah. V této situaci jsem respondentovi aktivně naslouchala, empaticky jsem s ním tuto chvíli prožila, popřípadě odkázala na psychologa, který ve Vesničce či jinde působí. I přesto se podařilo dostat zpět ke zkoumanému.

5.5 Výsledky

Při analýze rozhovorů byla použita metoda otevřeného kódování a následné řazení kódů do kategorií. V tomto případě jsou kategoriemi oblasti, které respondenti vnímali jako významné. Byly vytyčeny čtyři kategorie, kterými jsou: motivace k pěstounství, proces rozhodování z hlediska rolí partnerů, prvky posilující partnerský vztah pěstounů a partnerská nedorozumění vznikající v souvislosti s pěstounstvím. Kategorie jsou pojmenovány podle toho, jakou váhu přiřkládali respondenti jednotlivým okruhům.

5.5.1 Motivace k pěstounství

V této kategorii bude přiblíženo, co respondenty vedlo k rozhodnutí stát se pěstouny, a kdo tento nápad inicioval.

Ze studia dosavadní zpracované literatury na téma motivace pro výkon pěstounské péče, které se věnuji v kapitole číslo tři, jsem měla jistou představu o tom, co pěstounské páry vede k rozhodnutí přijmout do své rodiny další dítě a tento výčet jsem následně ověřovala, zda koresponduje s motivací pěstounů, které jsem oslovila a vedla s nimi na toto téma rozhovor.

Zjistila jsem, že motivace vyřčená mými respondenty se shoduje s motivací uváděnou v odborné literatuře. Šlo například o touhu mít další dítě, potřeba být užitečný, ale také absence zaměstnání v rozhodném období. K pohnutkám, které jednotlivé respondenty vedly k pěstounství, se vyjadřovali takto:

„Cítala jsem potřebu být užitečná. Vlastí děti už odešli a já jsem najednou vnímala pocit prázdna.“ (respondent 1)

„V době, kdy jsme se se ženou rozhodli, že budeme pěstouni, jsme byli oba nějakou dobu nezaměstnaní. Jedna dcera už byla samostatná, druhá ale studovala na vysoké škole a my jsme v tu chvíli nebyli schopni ji zabezpečit. Žádnou práci se nám nedařilo najít, naštěstí jsme narazili na internetu na inzerát, který propagoval nábor nových pěstounských párů. Chtěli jsme něco už dlouho dělat spolu, protože je nám spolu dobře, proto jsme se rozhodli, že do toho půjdeme.“ (respondent 3)

„Se ženou jsme chtěli čtvrté dítě, ale bohužel to už biologicky nějak nešlo. Rozhodli jsme se proto pro pěstounskou péči. To i díky tomu, že máme kamarády pěstouny, takže jsme věděli, do čeho jdeme.“ (respondent 7)

„S manželem jsme spolu pět let. Oba jsme byli předtím v manželském svazku a každý máme své biologické děti, které jsou dnes už dospělé. Chtěli jsme mít dítě ještě spolu, protože děti milujeme, ony vytváří domov, ale nešlo nám to. Chtěli jsme nejprve adoptovat, ale paní na sociálce nám taktně naznačila, že bychom to měli přenechat mladším. Z toho důvodu jsme se rozhodli pro pěstounskou péči.“ (respondent 4)

Co se týče motivace, respondenti z jednotlivých párů odpovídali stejně. Na důvod, který je k pěstounství přivedl, měli stejný náhled. U ženy, kterou z důvodu rozhodnutí pro pěstounskou péči opustil manžel, jsem nemohla náhled na motivaci ověřit u jejího bývalého partnera.

Při popisu jednotlivých motivací dle odborné literatury jsem mimo výčet těchto také zjistila, že pěstounské páry se pro tuto formu náhradní rodinné péče rozhodují proto, že je rychlejší (a snad i snadnější) než osvojení. A také to, že by sociální pracovníci měli motivaci pěstounů zjišťovat, aby se předešlo vrácení dítěte zpět do ústavu z hlediska náročné výchovy, či barvy pleti. U dvou ze čtyř zkoumaných párů však zvítězil právě tento druh motivace. V první kapitole se zmiňuji o tom, že pěstounské rodičovství je odlišné od běžného rodičovství mimo jiné tím, že pěstouni by měli být připraveni na to, že dítě, které v pěstounské péči mají, od nich může kdykoli odejít zpět k biologické rodině. Dopustím se zde jedno větné úvahy – v případě, že by situace, kdy dítě odejde z pěstounské péče zpět ke své biologické rodině, nastala, nebude to mít pro pěstounské rodiče s motivací „mít (další vlastní) dítě“ fatální následky?

Tři zkoumané pěstounské páry se pro pěstounskou péči rozhodli společně. Nelze říct, že by to jeden z nich chtěl víc jak druhý.

5.5.2 Proces rozhodování z hlediska rolí partnerů

Při popisu zjištěných výsledků v této kategorii bude možné zjistit, jak probíhal proces rozhodování, jak se k rozhodnutí postavila žena – matka, a jak muž – otec.

V první kapitole konceptuální části, v textu Radimské (2003), která cituje F. de Singlyho, se bylo možné dozvědět, jak autor vnímá roli ženy – matky v rodině a roli muže – otce v rodině z pohledu dříve a dnes.

V případě ženy se jednalo o nemožnost vlastní autonomie, žena se mohla rozvíjet a seberealizovat pouze prostřednictvím manžela nebo dětí. Dnes je situace jiná, je kladen důraz na to, aby žena mohla být matka, rodička, pečovatelka, a aby také mohla rozvíjet svou profesionalitu.

Při zkoumání jsem se zaměřila mimo jiné na to, jak ženy vnímají svou roli, a jak se tato role projevila na procesu rozhodování.

„Já jsem si rozhodnutí „prosadila“, ale za jakou cenu. Můj tehdejší manžel mi řekl, že se se mnou rozvede, když do toho půjdu. No jo, prostě Pán tvorstva. Nebylo možné nijak diskutovat. Já jsem chtěla být pěstounskou natolik, že nakonec došlo k rozvodu.“ (respondent 1)

„Bylo jasné, že doma zůstanu já, jsem přece žena. Manžel byl taky chvíli doma, ale potom nastoupil zpět do práce, měl jen dovolenou. Víte, já se nepotřebuju prosazovat v nějaké práci, být matka, to je moje práce.“ (respondent 2)

„Věděla jsem, že v případě, že přijmeme dítě, zůstanu doma já, nebo jako záleželo by na tom, jak staré dítě bude, my jsme teda žádali o co nejmladší. Když jsme se potom dozvěděli, že přijmeme dvou letého chlapečka, samozřejmě jsem šla na rodičovskou dovolenou, protože manžel normálně pracoval. Ted' už má přes tři roky, je šikovný, chodí do školky a já jsem ráda, že se můžu alespoň na částečný úvazek věnovat své práci. Bez ní bych si připadala necelistvě.“ (respondent 6)

„Já jsem především matka. Když jsme se s manželem pro pěstounskou péči rozhodli, a bylo to společné rozhodnutí, tak nějak bylo jasné, jakou bude mít kdo roli.“ (respondent 4)

Respondentky ženy odpovídaly tak, že jsou spíše nastaveny na dřívější dobu, tedy že žena je především matka, rodička a pečovatelka a seberealizovat se může pouze prostřednictvím svého manžela nebo dětí. V jednom případě se tato role projevila až natolik, že se respondentka rozvedla.

Jedna z respondentek odpověděla tak, že je ráda, že může zastávat kromě mateřské role také roli profesionální pracovní.

V případě mužské role vždy byla a je i nadále role živitele rodiny. V dnešní moderní rodině se role muže rozrostla, a to na hraní si s dětmi, výchovu i vzdělávání.

Muži respondenti se sami ke své roli v procesu rozhodování vyjadřovali následovně:

„Když jsme se se ženou rozhodli, že se staneme pěstouny, asi jsme první trochu nevěděli, jak to prakticky bude, ale to spíš s přijímáním dítěte a takovými těmi papírovými věcmi. Co se týče toho, kdo by měl s malým dítětem zůstat doma, zajišťovat péči o něj a vychovávat ho, byla to přirozeně moje žena. Ani by mě nenapadlo, že by to mělo být jinak. Když přijdu z práce, samozřejmě se věnuju všem dětem, jdeme třeba ven nebo s nimi udělám domácí úkoly, to jako u těch starších.“ (respondent 7)

„Stejně jako u našich biologických dětí bylo i teď jasné, že pečující roli bude vykonávat manželka. Já chodím do práce a vydělávám peníze. Odpoledne jí však se vším pomáhám“ (respondent 5)

„Vzhledem k tomu, že to bylo naše společné rozhodnutí a byli jsme v tu dobu oba nezaměstnaní, zajišťovali jsme společně všechno, co bylo potřeba. Později jsem si našel práci na částečný úvazek, tak teď přidávám do rodinného rozpočtu a žena je ta, co vychovává. Ona to stejně umí líp, já jsem moc měkký.“ (respondent 3)

Muži sami svou roli vnímají přesně jako Singly, o jehož názoru péče Radimská (2003), a to převážně jako živitele rodiny. Zastávají však také další funkce, které jsou k jejich roli v dnešní moderní rodině přidružené. Jedná se o výchovu, emoční stránku nebo vzdělávání.

Rozdělení rolí ženy – matky a muže – otce jsem zkoumala také v samostatné otázce: „Zkuste popsat, jak vypadal Váš včerejší den, jak vypadala Vaše neděle?“

Jen stručně popíšu, že v případě např. nedělního výletu tento vymyslela a naplánovala žena, přichystala děti, popřípadě svačinu, muž výlet zajistil finančně a v případě potřeby přichystal auto, nebo zjistil důležité informace.

Také jsem zjistila, že mnoho nedělí je u respondentů ritualizovaných – mše svatá, oběd u rodičů nebo rodiče na obědě u nich, odpoledne odpočinek a chystání na pondělní školní den.

V rámci této kategorie jsem zjistila, že u žen převládá ve větší míře původní model rolí, tedy že žena je především matka, rodička a pečovatelka. Tyto ženy neměly ani pohnutku k tomu, že by se seberealizovaly jinak. Tento stav však můžeme přisoudit aktuální situaci (malým dětem) nebo zkrátka obecnému nastavení pěstunek – žen. Co se týče mužů, ti svou roli dokázali transformovat. Zastávají tedy roli nejen živitele rodiny, ale také roli otce, který si s dětmi hraje, pomáhá jim se vzděláním nebo se zajímá o jejich citovou stránku.

5.5.3 Prvky posilující partnerský vztah pěstounů

U této kategorie bude nastíněno, co partnerům - pěstounům pomáhá jejich vztah posilovat.

V konceptuální části, v kapitole číslo čtyři jsem z odborné literatury vybrala několik záchytných bodů pro posilování partnerského vztahu. Jeden z nich se týká nadřazenosti partnerského vztahu nad jinými vztahy, dokonce nad vztahem rodiče s dítětem. Dalším bodem je zmínka o podpůrných doprovodných organizacích, které nabízejí odlehčovací služby tak, aby si partneři našli čas sami pro sebe pro rozvoj vzájemného vztahu. Důležitými jsou také slova ocenění, např. za práci pro rodinu nebo v zaměstnání či slova, která jasně prozrazují náklonnost k partnerovi. Respondenti se k tomu, co posiluje jejich partnerský vztah, vyjádřili takto:

„Nesmírně se vždycky těším na prázdniny. Máme s manželem dva týdny volna, pro děti je zajištěn tábor. My rádi jezdíme na kole nebo jsme u moře. My máme hodně společných zájmů a aktivit a jsme spolu rádi. Ano, myslím, že to je to, co ten vztah dělá pořád zdravým.“ (respondent 2)

„Rádi si s manželkou vyrazíme na výlet, ale jenom jednodenní, pak už má žena strach o to, co se děje doma, protože hlídá naše nejstarší dcera. Ona už je teda dospělá, ale manželka se stejně bojí. My bychom stejně neměli kam dát děti, kdybychom třeba jeli na delší výlet.“ (respondent 7)

Např. respondent 7 neměl vůbec tušení o tom, že by doprovodná organizace mohla být nápomocná se zajištěním hlídání pěstounských dětí tak, aby si rodiče odpočinuli. Přirozeně jsem mu po skončení rozhovoru tuto informaci předala.

Při zkoumání se mi dostalo také jiných odpovědí:

„My jsme rodina, nepotřebujeme žádný čas pro sebe. Nejšťastnější jsme ve chvíli, kdy jsme všichni spolu. Tehdy je náš vztah v pořádku a cítíme posílení.“ (respondent 5)

V souvislosti s touto odpovědí se chci oslím můstkem vrátit zpět k motivaci, která, jak jsem již zmiňovala, je velice důležitá. V této rodině byla motivace mít vlastní dítě. Své vlastní biologické už partneři mít nemohli, proto se rozhodli pro pěstounskou péči (osvojení jim nebylo doporučeno vzhledem k věku). Stále je třeba mít na paměti, že může přijít chvíle, kdy se dítě vrátí ke své biologické rodině a jak pro pěstounský pár, tak pro dítě, které si na „nové rodiče“ zvyklo, bude tato situace velmi frustrující.

Jak jsem se dozvěděla, posilující účinky na partnerský vztah může mít i „společný nepřítel“.

„Pro mě je důkaz lásky a jednoznačně posilující věc to, když máme s manželem na nějakou věc ohledně výchovy stejný názor, takového toho „společného nepřitele“. To, že máme stejný názor se stává často, abyste si nemyslela, že je to nějaký svátek. To vždycky cítím, jak jsme jeden člověk.“ (respondent 6)

Zjistila jsem také, že některé, na první pohled, situace, které by spíše měly vyvolat nedorozumění, mohou být v konečném důsledku posilující.

„Kontakt s biologickou rodinou je pro mne vždy stresující. Nesouhlasím s ním a stejně je mou povinností děti na kontakt připravit. V této chvíli jsem vždy podrážděná, k manželovi se asi nechovám zrovna hezky. On s kontaktem žádný problém nemá. Vždycky se mě snaží chlácholit, je na mne hodný, děti většinou přichystá on a na dobu kontaktu mi vymyslí nějaké překvapení.“ (respondent 4)

Z výzkumu situací či prvků, které mají na partnerský vztah pěstounů posilující vliv, jsem zjistila, že jich je hned několik. Nejčastěji jde o společně strávený čas, a to buď sami se sebou, nebo i výletem s dětmi. Z výsledků je také patrné, že posilující účinky může mít i společný názor partnerů na danou věc, např. v oblasti výchovy. Za posilující účinky ve vztahu považují respondenti též situace, které se na první pohled mohou jevit spíše jako problémové pro partnerský vztah, ale rozhodující je, jak se k jejich řešení postaví.

5.5.4 Partnerská nedorozumění vznikající v souvislosti s pěstounstvím

V kapitole Partnerské vztahy jsem popsala situace, při kterých by mohlo dojít k nedorozumění mezi partnery. Těmito situacemi je kontakt dítěte s biologickou rodinou, okolí pěstounů (vlastní děti pěstounů, rodiče pěstounů), a výchovné problémy dětí.

V případě situace kontaktu dětí s biologickou rodinou jsem zjistila, že ve dvou případech ze čtyř se děti s rodinou nestýkají vůbec, protože biologická rodina, tedy převážně rodiče nemají zájem. V případě, že v těchto dvou případech nějaký kontakt probíhá, je zpravidla telefonický a jednou za dlouhou dobu.

„Děti se s biologickou rodinou vůbec nestýkají. Nemají o ně zájem. Musím říct, že jsem takto spokojená.“ (respondent 1)

„Ano, maminka jim volává jednou za čas, žije v Anglii i s jejich otcem, ale ten s nimi nemluví, vždy slyšíme v telefonu, že tam brečí. Já bych dětem přála, aby se jejich rodiče dali dohromady a vzali si je k sobě, takže mi vůbec nevadí, že spolu komunikují, i když, jak je to přes telefon nebo někdy i přes messenger, nemáme s manželem vůbec tucha, jak často to probíhá. Máma dětem vždy něco naslibuje, trochu je proti nám pošle, a my máme pak co dělat, abychom je dali zpátky „dohromady“. Na začátku to mezi mnou a manželem vzhledem k tomuto trochu skřípalo, ale uvědomili jsme si, že musíme být v tomto jeden a nedat na sobě znát, že bychom se kvůli tomu měli snad pohádat.“ (respondent 2)

Ve zbylých dvou případech kontakty probíhají. V jednom z nich je dle respondentů kontakt zvláštní, moc nevědí, jak se u toho mají chovat, ale není nepřátelský.

„Rodiče jsou ve vězení, ale jezdí za ním jeho prarodiče. Jsou to normální lidi. Kontakt je úplně bezproblémový, ale i tak je to zvláštní. Za naším dítětem jezdí pro nás cizí lidé a my musíme dovolit, aby se s nimi potkal.“ (respondent 7)

V posledním případě je kontakt s biologickou rodinou velmi náročný, a to převážně pro paní pěstounku. Vzhledem k tomu, že přijaté děti bere jako vlastní, a ona sama se považuje za jejich matku, s kontaktem nesouhlasí. Tato situace vrací celý jejich příběh na začátek, a to na jejich motivaci, které se mají do hloubky věnovat sociální pracovníci, kteří by mimo jiné měli vysvětlovat a stále připomínat, že děti se mohou kdykoli vrátit ke svým biologickým rodičům.

„Na kontakt připravuji děti já, ženě to nedělá dobře. Děti se po kontaktu vrací proti nám naočkované a trvá dlouho, než dáme zase vše dohromady. Je to sice náročná věc, ale určitě to mezi mnou a ženou nepůsobí nedorozumění.“ (respondent 5)

V případě situace s okolím, s vlastními dětmi, s rodiči pěstounů nebo klidně i jejich přáteli, se ve třech případech respondenti vyjadřovali v podstatě stejně, že veškeré jejich okolí přijalo jejich rozhodnutí dobře. V některých případech přijetí trvalo déle, ale aktuálně jsou se všemi zadobře.

„Naše děti byly úplně nadšené, s těmi problém vůbec nebyl. Trochu se bála manželova maminka, ale velmi brzy vše přijala. Ještě než jsme dostali děti, však zemřela.“ (respondent 2)

„Děti za námi dodnes jezdí a rodiče také přijali vše bez problému.“ (respondent 4)

„Vzhledem k tomu, že je T. nejmladší, děti ho přijaly bez problému. Naši rodiče zpočátku nevěděli, jak se k němu chovat, ale všechno si brzo sedlo.“ (respondent 7)

V posledním případě se respondentka, která se od doby rozvodu nestýká ani se svými dětmi, vyjádřila takto:

„Moje rozhodnutí nepřijal můj manžel, ani mé děti, se kterými se nestýkám. Ony zůstaly bydlet u otce, dokáže je líp zajistit. Tím, že jsme se s bývalým mužem rozvedli, už pěstounství není problém.“ (respondent 1)

V jejím případě je situace zcela zásadně odlišná od ostatních respondentů, neboť její partnerský vztah lze zkoumat pouze do doby, než se pro pěstounství rozhodla a v raných stádiích procesu. Její příběh jsem však zařadila záměrně, a to proto, že její partnerský vztah pěstounství ovlivnilo, respektive ukončilo.

Jako poslední možnou situaci, která způsobuje nedorozumění, jsou výchovné problémy dětí. Zcela jednohlasně se respondenti shodli na tom, že všechny děti mají nějaký výchovný problém nebo minimálně zarážející chování ve specifických situacích. Ani v jednom případě však mezi partnery nedochází k nedorozumění, které by bylo potřeba jakkoli řešit. Vyjadřují se k tomu takto:

„Všechny děti někdy zlobí, některé víc, některé míň. Od toho jsme dospěli, abychom jim sdělili a ukázali, jak se chovat správně. V žádném případě si nedovedu představit, že bych se kvůli vztekajícímu se dítěti, měla s manželem pohádat.“ (respondent 2)

„Počítali jsme s tím, že chování T. bude jiné. Prošel si už za tak krátko hroznými situacema. Jistě, s manželem nás to zarazí, diskutujeme o tom, nehádáme se.“ (respondent 6)

„Děti se občas chovají zvláště, spíš s manželkou přemýšlíme, proč to je, ne že bychom se kvůli tomu pohádali.“ (respondent 5)

Vzhledem k tomu, že žádná ze situací nezpůsobovala mezi partnery nedorozumění, ptala jsem se, zda jsou nějaká taková, která by nedorozumění způsobovala. Dostalo se mi následujících odpovědí:

„My už jsme spolu tak dlouho, jsme sehraný tým, jinak bychom se do pěstounství ani nepustili. V životě jsme si prošli různými situacemi, při kterých jsme se hádali, nazval bych to Itálií, ale teď už žádný důvod není. Máme se natolik rádi, že si neděláme žádné naschvály.“ (respondent 3)

„Ta celá situace je náročná, táhneme s manželkou za jeden provaz. Nedovedu si představit, že bychom se nějak měli hádat. Zkrátka neexistuje situace, kdy bychom se vyloženě pohádali. Vyměníme si názory, to jo, ale to nestojí za zmínku.“ (respondent 5)

„Kdybych chtěl, tak bych měl celou řadu důvodů se s ní pohádat, ale nechci, takže ani žádné nehledám.“ (respondent 7)

„Nemyslím, že je ještě něco, co by nás překvapilo, takže není důvod se pohádat.“ (respondent 2)

Z poslechu těchto slov jsem měla velkou radost. Vzhledem k tomu, z jakých prostředí mnohdy děti do pěstounské péče přicházejí, je důležité, aby zažily zdravé rodinné zázemí.

5.6 Shrnutí

Ve výzkumné části bylo zjišťováno, zda a jak je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů, zajímala jsem se o to, jak pěstounská péče ovlivňuje partnerský vztah, zkoumala jsem, v čem jej posiluje, kdy naopak vznikají nedorozumění a jak je partneři řeší.

Jako výzkumná otázka byla zvolena: Je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů? Jak? Posiluje pěstounská péče partnerský vztah? Řeší pěstounské páry nějaká nedorozumění, a jak?

Během analýzy dat došlo k vytyčení čtyř kategorií, kterými jsou *motivace k pěstounství, proces rozhodování z hlediska rolí partnerů, prvky posilující partnerský vztah pěstounů a partnerská nedorozumění vznikající v souvislosti s pěstounstvím.*

V první kategorii jsem se zajímala o motivaci pro výkon pěstounské péče. Zjistila jsem u svých respondentů různou motivaci od potřeby být prospěšný, přes prosté zaměstnání až po touhu mít vlastní dítě. Nad poslední motivací jsem se krátce zamyslela a jednoduše charakterizovala její možný dopad.

V druhé kategorii mne zajímal proces rozhodování v rámci rolí ženy – matky a muže – otce. Muži se zde dokázali transformovat a svou roli rozšířit, ženy se ve většině případů mého výzkumu i nadále vidí spíše jako matky a pečovatelky.

Třetí kategorie zkoumala posilující momenty partnerského vztahu. Zde bylo možné zjistit, že jsou jimi společný volný čas, jak pouze partnerů, tak celé rodiny, dále situace „společného nepřítele“ nebo situace, u které by se na první pohled mohlo zdát, že přejde spíše v nedorozumění.

Poslední kategorie se zaměřila na možná nedorozumění mezi partnery a jejich řešení. Zde jsem zjistila velmi potěšující informaci, a sice že pěstounské páry, alespoň ze sdělení v mém výzkumu, nemají mezi sebou žádné rozepře. Jedná se samozřejmě o ty páry, které měly na přijetí dítěte do pěstounské péče stejný, pozitivní názor.

Vzhledem k tomu, že mi nebyly sděleny žádné situace, které by způsobovaly mezi partnery nedorozumění, bylo bezpředmětné zkoumat, jak nedorozumění řeší.

ZÁVĚR

Každé dítě si zaslouží rodinu, ve které bude šťastné, bude rozvíjeno, chráněno a opečováváno. Bohužel, ne ve všech rodinách se tak děje. Někdy musí být dítě ze své biologické rodiny odebráno a umístěno jinam, nejlépe však do náhradní rodinné péče. Jednou z forem je pěstounská péče, kde se pěstounští rodiče snaží, aby dítě získalo důvěru v sebe sama, mohlo být dítětem a bylo šťastné. V této náhradní rodině je potom také důležité, aby dítě zažilo fungující partnerský vztah a mělo tak do života představu, „jak na to“. O tom, co vedlo pěstounský pár k tomu se jím stát, jak viděla proces rozhodování žena a jak muž, a co jejich vztah posiluje a naopak, kdy vznikají nedorozumění, jsem psala ve své práci.

Cílem práce bylo zjistit, zda a jak je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů, jak pěstounská péče ovlivňuje partnerský vztah, v čem jej posiluje, kdy vznikají nedorozumění a jak je partneri řeší.

Konceptuální část práce byla rozdělena do čtyř kapitol, kterými jsou rodina, náhradní rodinná péče, pěstounství a partnerské vztahy. Je zde možné, aby se čtenář seznámil s výsledky dosavadních bádání v souvislosti s tématem diplomové práce. Je také základním východiskem pro část výzkumnou.

Ve výzkumné části jsem popsala provedený kvalitativní výzkum, jehož výzkumná otázka zněla: Je rozhodnutí pro pěstounskou péči v souvislosti s partnerským vztahem pěstounů? Jak? Posiluje pěstounská péče partnerský vztah? Řeší pěstounské páry nějaká nedorozumění, a jak?

Kdybych měla jednoduše na výzkumnou otázku nyní odpovědět, odpověď by zněla, že rozhodnutí pro pěstounskou péči je vždy v souvislosti s partnerským vztahem. Už na počátku rozhodnutí je nutné, aby oba dospělí s pěstounskou péčí souhlasili, a to i v případě, že pouze jeden z nich se pěstounem stane. U toho druhého je zjišťován pohled (účastní se také procesu vzdělávání), stejně tak je tento zjišťován v případě, že se v rodině nacházejí biologické děti. Dříve se s biologickými dětmi nijak nepracovalo, v čemž spatřuji jistou mezeru, která však, jak jsem již uvedla, byla vyplněna a dnes jsou tyto děti neodmyslitelnou součástí procesu rozhodování. Zjišťuje se, jak jsou na situaci připraveny, jak s ní budou umět zacházet a také to, jak nové dítě ve své rodině přijmou. Co se týče posilujících momentů, jsou jimi společně strávený volný čas, jak pouze partnerů, tak celé rodiny, „společný nepřítel“ nebo situace, která by se na první pohled mohla jevit jako prostor pro vznik nedorozumění. Je však na partnerech, jak tuto situaci

uchopí. Na poslední otázku, zda řeší páry nějaká nedorozumění a jak mohu odpovědět, že jsem žádná nedorozumění nezjistila, ani ta, která byla vymezena v konceptuální části, ani žádná jiná, která by partneři sami pojmenovali, což považuji také za nejdůležitější sdělení této práce. Toto sdělení by mohlo být důležité pro potenciální pěstouny, kteří by mohli mít o svůj partnerský vztah v souvislosti s pěstounskou péčí strach, a tento by jim mohl třeba bránit v procesu rozhodování. Zcela logicky nebyly v prezentaci výsledků informace o řešení partnerských nedorozumění, protože jak je již zmíněno výše, žádná partnerská nedorozumění jsem nezjistila.

Za důležitou vidím také zmínku o motivaci pěstounů, ke které jsem se v práci několikrát vracela a odvolávala se na ni. Z mého pohledu by tato měla být v rámci procesu lépe projednávána a pěstouni by měli být vždy připraveni na situaci, že se dítě může vrátit ke své biologické rodině.

Lidské vztahy a převážně partnerské vztahy, stejně jako vztah rodič – dítě, či pěstounský rodič – dítě, jsou velmi křehké a je třeba o ně neustále pečovat. Mí respondenti, i všichni ostatní pěstouni mají můj nekonečný obdiv.

BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM

- CAMPBELL, R. How To Really Love Your Child. Colorado Springs, CO, United States: David C Cook Publishing Company. ISBN 978-078-1412-50-6
- DELANEY, R.J. Fostering changes: Treating attachment-disordered foster children. Oklahoma City, OK: Wood 'N' Barnes Pub., 1998. ISBN: 978-1885473196
- DVOŘÁČEK, J. Kompendium pedagogiky. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-405-1
- GABRIEL, Z., NOVÁK, T. Psychologické poradenství náhradní rodinné péči, Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3
- KOLEKTIV AUTORŮ, Dobrý pěstoun, Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb v ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6
- KOVAŘÍK, J. a kol. Náhradní rodinná péče v praxi. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
- KUBÍČKOVÁ, H. Dítě – rodina – instituce aneb Jak neztratit budoucnost. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-880-7464- 0117-9.
- MAŘÍKOVÁ, H. (ED.). Proměny současné České rodiny (Rodina-gender-stratifikace). Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-93-1
- MATĚJČEK, Z. (ed.). Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN 80- 7178-637-3.
- MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1986. ISBN 08-011-86
- MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8
- MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8
- MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 802-47-136-2-4
- PAZLAROVÁ, H. Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7
- PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R. Zanedbávání dětí. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0 (print)

- PRUDKÝ, L. a kol. Studie o hodnotách. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-807380-266-0
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9
- PUVIS, K.B., CROSS, D.R., SUNSHINE, W.L. Dítě v nové rodině. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-0-07-147500-6
- SMOLÍKOVÁ, V. Tradice pěstounské péče v českých zemích. Ostrava: Key Publishing, 2014. ISBN 978-8074-182-18-1
- SOBOTKOVÁ, I.; OČENÁŠKOVÁ, V. Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821- 4
- SYCHROVÁ, A. Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5
- ŠKOVIEDRA, A. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5
- TÓTHOVÁ, J. Úvod do transgenerační psychologie rodiny. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-856-2
- ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9

Články v časopise

- BERGER, L. P., KELLNER, H. 1964. „Marriage and the Construction of Reality.“ Diogenes, No. 46, 1 - 23
- BUBLEOVÁ, V. Historický vývoj péče o opuštěné děti In. Náhradní rodinná péče, 2000, Roč. 3, č. 1.
- KOLUCHOVÁ, J. Výsledky využívání psychologie v pěstounské péči. In Náhradní výchova dětí – možnosti a meze. Praha: IFEC, 2008, s. 62 – 73. ISBN 978-80-87146-05-7.
- KOLUCHOVÁ, J. Z výsledků dlouhodobých výzkumů pěstounských rodin. In Pediatrie pro praxi. 2003, roč. 5, č. 3, s. 118 – 120.
- RADIMSKÁ, R. 2003. „Individuum a rodina: teorie soukromého života podle Françoise de Singlyho.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 39 (5): 667-686. ISSN 0038-0288

SOBOTKOVÁ, I. Situace v náhradní rodinné péči a její alternativy. In Náhradní výchova dětí – možnosti a meze. Praha: IFEC, 2008, s. 113 – 120. ISBN 978-80-87146-05-7.

VYSKOČIL, F. Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice, Středisko náhradní rodinné péče, spolek, Praha 2014

Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky. Částka 33, s. 1026 – 1365. Dostupný také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=16>

Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sběrka zákonů České republiky. Částka 111, s. 7662 – 7681. Dostupný také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok>

Stránka webového portálu

Zlínský kraj, [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/porucenstvi-cl-3451.html>,

Děti patří domů, Svitavy. Pro zájemce, hostitelská péče. Detipatridomu.cz [online]. [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.detipatridomu.cz/pro-zajemce/#hostitelska-pece>

Šance dětem, Hledám pomoc, rodina v problémové situaci. Sancedetem.cz [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/dite-mimo-vlastni-rodinu/vztahy-v-nahradni-rodinne-peci-z-pohledu-psychologa.shtml#mezi-partnery>

Česko-slovenská filmová databáze. csfd.cz [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/36451-smradi/prehled/>